

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імени Івана Франка

Філологічний факультет
Катедра української мови
імени професора Івана Ковалика

**Онiмiя Львова у сучаснiй українськiй прозi
(на матерiалi романiв “Аптекаp” та “Грушi в
тiстi” Юрiя Винничука)**

Магiстерська робота
студентки VI курсу
українського вiддiлення
фiлологiчного факультету
Вельган Марiї Володимирiвни

Науковий керiвник:
доц. Сколоздра-Шепiтко О. Р.

Львiв 2020

ЗМІСТ

Вступ	3
РОЗДІЛ 1. ОНІМНИЙ ПРОСТІР ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ	
1.1. Зародження, становлення та сучасний стан літературно-художньої ономастики.	3
1.2. Класифікації літературних онімів	13
1.2. Ядро та периферія онімного простору	20
1.4. Стилiстичні функції літературно-художніх онімів	25
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОНІМІЇ ТВОРІВ ЮРІЯ ВИННИЧУКА	29
2.1. Структурні особливості ЛХА твору “Аптекарь” Юрія Винничука	29
2.2 Структурні особливості ЛХА твору “Груші в тісті” Юрія Винничука	33
2.3. Стилiстичні особливості антропонімів творів Юрія Винничука	37
РОЗДІЛ ЗПЕРЕФІРІЯ ОНІМНОГО ПРОСТОРУ У ТВОРАХ ЮРІЯ ВИННИЧУКА	47
Висновки	54
Список використаної літератури та джерел	57
Додатки	67

ВСТУП

Кожна людина, незалежно від національності та країни проживання, має свою рідну мову, яка є аспектом для пізнання навколишнього світу. Для україномовного населення рідною є українська мова.

Одним із розділів, що досліджує українську мову, є ономастика. **Ономастика** (від грец. “мистецтво давати імена”) – розділ мовознавства, що вивчає власні назви, їх будову, системну організацію, функціонування, розвиток і походження. За напрямками дослідження ономастику прийнято розділяти на теоретичну, описову, історичну, прикладну та ономастику поетичну, а за об’єктом дослідження – на антропоніміку, топоніміку, космоніміку, теоніміку, зооніміку, ергономіку, хрононіміку та хрематоніміку¹.

При цьому слід мати на увазі, що за кожним з розділів ономастики закріпилася термінологічна тріада на зразок: антропонім – особова назва, антропонімія – певна сукупність особових імен, антропоніміка – їх наукове дослідження. Власні назви існують з давніх-давен, функціонують повсюдно і виникають та вживаються масово. Тому їх вивчення дозволяє істотно відновлювати факти історії мови та історії народу, досліджувати процеси номінації та різновиди, аналізувати функціональне навантаження власних назв тощо. Матеріали ономастики використовують різні науки (історія, археологія, етнографія, географія та ін.). Ономастика, в свою чергу, користується даними цих наук².

Розвиток ономастики в Україні почався з розробки питань антропоніміки. Передусім він пов’язаний з діяльністю М. Максимовича, І.Срезневського, І. Філевича, І. Франка, В. Григоровича, М. Сумцова.

Відповідно усі оніми поділяють на: 1) антропоніми (особові імена людей); 2) топоніми (назви географічних об’єктів); 3) гідроніми (назви

¹ Українська мова. Енциклопедія. – К, 2004. – С. 437-438.

² Там само. – С.438.

водних об'єктів); 4) теоніми, міфоніми (найменування божеств, міфічних істот); 5) зооніми (клички тварин); 6) астроніми, космоніми (назви космічних об'єктів); 7) хрононіми (назви відрізків часу); 8) ідеоніми (назви ідеальних предметів – заголовки літературних творів, назви витворів мистецтва); 9) ергоніми (назви організацій, виробничих і суспільних об'єднань – назви кінотеатрів, магазинів тощо); 10) хрематоніми (назви речей, предметів, а саме, різних транспортних засобів, атмосферних явищ, ювелірних виробів); 11) фіктоніми (вигадані імена персонажів, створені уявою письменника)¹.

Ономастична лексика – постійний об'єкт пильної уваги дослідників. Особливості семантичного змісту ономастикону проаналізовано в студіях Дж. Мілля, А. Гардинера, О. Есперсена, А. Лосева, І. Мельчука. Різновидом ономастики є літературно-художня, або поетична ономастика.

Українська література – невичерпне джерело для досліджень з літературної ономастики, інформація якої величезна, переважно закодована, але дуже важлива для розуміння сутності художнього твору. Особливу філологічну проблему становлять оніми в художньому тексті, бо в кожному літературному творі власна назва є важливим елементом його стилістики, виконуючи активну роль у створенні загальної образності твору.

Ономастика поетична (ономапоетика, поетонімія, ономастика літературна) – галузь ономастики, що вивчає функціонування власних назв у художніх творах. До засад ономастики поетичної належить те, що: 1) вона є вторинною, виникаючи й існуючи на базі загальнонародної ономастики і так чи інакше спираючись на чинні в мові ономастичні норми; 2) ономастика поетична не зумовлюється безпосередньо історичним розвитком, як реальна ономастика, а залежить від волі автора і детермінується художнім задумом, жанром, напрямком та стилем твору; 3) власні назви в художньому творі передусім виконують стилістичну функцію і беруть участь у створенні образів. Важливим є те, що, власне, літературно-художня ономастика

¹ Українська мова. Енциклопедія. – Київ, 2004. – С. 532

виокремилася як самостійна галузь ономастики у другій половині ХХ століття¹.

Критерії функціонування онімів у художніх творах висвітлено у працях Л. Белея “Назви осіб у драмах І. Франка”, “Антропоніми як один із засобів характеристики персонажів М. Коцюбинського”, “Особливості вживання антропонімів у творах Ф. Потушняка”, А. І. Вегеш “Літературно-художні антропоніми у творах Івана Чендея”, Ю. О. Карпенка “Функції топонімічних назв у творах О. Ю. Кобилянської (До питання про топонімічну стилістику)”, “Топоніміка художнього тексту (на матеріалі повісті О. Ю. Кобилянської «В неділю рано зілля копала...»)", О. В. Лавер “Антропонімікон у повістях Г. Хоткевича «Камінна душа» і «Довбуш» як образок до історії Гуцульщини”, Т. В. Немировської “Власні назви у творчості М. М. Коцюбинського”(це перша дисертація з української літературної ономастики), Л. М. Полюги “Літературна антропонімія сатиричних і гумористичних творів І. Франка”, О. Р. Сколоздри “Онімна та апелятивна номінація особи в малій прозі Івана Франка” та ін.

Об’єктом дослідження є оніми, зафіксовані у творах сучасної української літератури, зокрема Ю. Винничука “Аптекарь”² та “Груші в тісті”³.

Предмет дослідження – структурні, стилістичні та функціональні особливості онімів досліджуваної прози.

Джерельною базою магістерської роботи є книги “Аптекарь” та “Груші в тісті” Юрія Винничука.

Онімна лексика творів Ю.Винничука вже була частково об’єктом мовознавчих праць. Насамперед варто згадати монографію А. Вегеш⁴, обидві

¹ Сколоздра О. Літературно-художня ономастика як предмет дослідження у вищій школі // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Вип.46. – Ч.2. – С. 355-357.

² Аптекарь: роман / Юрій Винничук; худож.-оформлювач Л. П. Вировець. — Харків: Фоліо, 2015. — 318 с

³ Груші в тісті / Юрій Винничук. — Харків: Фоліо, 2017. — 286 с.: іл.

⁴ Вегеш А.І. Традиції та новаторство української літературно-художньої антропонімії посттоталітарної доби / А.І.Вегеш. – Ужгород, 2012. – 270 с.

монографії Л. Белея¹. Проте ці мовознавці досліджували лише літературно-художню антропонімію творів автора в контексті ширших ономастичних студій, а весь комплекс власних назв творів Ю.Винничука про Львів ще не був предметом спеціального мовознавчого дослідження. У роботі вперше здійснено цілісний опис літературних онімів у творах Ю. Винничука “Аптекарь” та “Груші в тісті”. Усе це і зумовлює актуальність і новизну магістерської роботи.

Юрій Павлович Винничук – український письменник, журналіст, редактор, творчий доробок якого значний та різноманітний. Причому це не лише авторські збірки малої прози, повісті та романи, а й укладені та відредаговані ним антології української романтичної і готичної фантастики, казок, краєзнавчих книг.

Події роману Юрія Винничука «Аптекарь» відбуваються у 1646 – 1648 роках спочатку у Венеційській республіці, а далі – у Львові. Історичне тло уміло використане для захопливої гри в дійсне-недійсне, де персонажі історичні сусідять з вигаданими, а їхні складні стосунки формуються у любовні трикутники.

Книга “Груші в тісті” – це збірка автобіографічних оповідань. У них автор розповідає про Львів кінця 1970-х — початку 1980-х років, тобто про свою молодість: коли він фарцував (цікаво, чи всі молоді зараз знають, що це), вчився в інституті, служив у лавах армії і... любив. Любив усе — дівчат, друзів, поезію, пригоди... тобто саме життя. Тому у «Грушах...» — безліч історій, наповнених шаленим гумором (не завжди цнотливим), деколи майже вар’ятством, львівським колоритом і навіть пікантними подробицями життя львівської богемі 70-80-х років минулого століття.

Мета роботи – дослідження онімії художніх творів сучасної української літератури з погляду стилістики і структури.

¹ Белей Л.О. Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії ХІХ – ХХ століття / Л.О. Белей. – Ужгород, 1995. – 119 с.; Белей Л.О. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії / Л.О. Белей. – Ужгород, 2002. – 176 с.

Реалізація мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) схарактеризувати поетичну ономастику як галузь сучасної науки;
- 2) опрацювати наукову літературу;
- 2) укласти картотеку онімів;
- 3) покласифікувати і проаналізувати літературні оніми відповідно до об'єктів номінації, структури та стилістичних функцій;
- 4) описати ядро та периферію онімного простору художніх творів.

Досягнення поставленої мети та вирішення конкретних завдань роботи зумовили використання таких **методів**:

- *суцільної вибірки* (для виокремлення та фіксації власних імен);
- *квантитативний* (що полягає у визначенні кількісних ознак онімів);
- *описовий* (що дає змогу проаналізувати, інтерпретувати й класифікувати літературні оніми);
- *стилістико-контекстологічний* (що визначає емоційно-експресивний зміст онімів в аналізованих творах);
- *методи словотвірного, семантичного й етимологічного аналізів* (для дослідження структури, значення та походження зафіксованих лексичних одиниць).

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ І

ОНИМНИЙ ПРОСТІР ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ

1.3. Зародження, становлення та сучасний стан літературно-художньої ономастики.

Літературна ономастика як окрема галузь ономастики, яка вивчає функціонування власних назв у художньому мовленні, почала особливо розвиватися протягом останніх десятиліть ХХ ст.

Якщо до 1961 року не зафіксовано жодної роботи з поетоніміки, то у 1962-1969 роках вийшло 10 праць з цієї тематики, у 1970-1976 роках – 14, а з кінця 80-х років ХХ ст., як відзначає Ю. Карпенко, “вони посипалися як з рога достатку... На VI Республіканську ономастичну конференцію (Одеса, 4-6 грудня 1990 р.) було подано 60 доповідей з літературної ономастики... А в матеріалах VII Всеукраїнської ономастичної конференції (Дніпропетровськ, 1-3 жовтня 1997 р.)... міститься 42 публікації з літературної ономастики”. Ще більша кількість наукових студій з поетоніміки появилася за останні роки. За підрахунками М. Торчинського, список публікацій з проблем літературної ономастики складають близько 20 монографій та посібників, майже 70 дисертацій і понад 200 статей. І це при тому, що чимала кількість студій, передусім тез виступів на конференціях та статей, не доходять до широкого кола читачів через невеликий наклад цих видань¹.

Більшість теоретичних праць ґрунтується на дослідженнях практичного характеру.

Однією з перших в українській поетоніміці охарактеризувала ономастичний простір роману О. Т. Гончара “Твоя зоря” О. Немировська (Київ, 1989); через чотири роки В. Галич теж звернулася до творчості цього

¹ Поетоніміка України: історія становлення і перспективи розвитку (на матеріалі дисертаційних досліджень) / М. М. Торчинський // Записки з українського мовознавства : зб. наук. пр. – О. : Астропринт, 2006. – Вип. 16. – С. 332 – 340.

письменника, обравши предметом своїх студій природу та стилістику літературно-художніх антропонімів (Київ, 1993). А найпершою дисертацією з літературної ономастики української мови була робота Т. Немировської “Власні назви у творчості М. М. Коцюбинського” (Київ, 1988). У таких дисертаційних працях переважно досліджують або антропонімікони окремих авторів: творів П. Куліша (Климчук О. В. – Ужгород, 2004) чи прози Лесі Українки (Яковець С. Г. – Київ, 1998), або їхні ономастикони в цілому: творів Ліни Костенко (Мельник М. Р. – Одеса, 1999), прози В. Винниченка (Лукаш Г. П. – Дніпропетровськ, 1997), п’єс Лесі Українки (Крупеньова Т. І. – Одеса, 2001), поезій Яра Славутича (Селіверстова Л. І. – Харків, 2002). Аналогічну ситуацію спостерігаємо під час аналізу поетонімів за жанровими ознаками: досліджено або антропоетонімікони: українського сатиричного роману (Кричун Л. П. – Кіровоград, 1998) чи української драматургії ХІХ–ХХ ст. (Попович Н. Ф. – Ужгород, 2004), або усі поетоніми: історичної прози II половини ХХ століття (Гриценко Т. Б.). В окремих роботах проаналізовано потенціал власних назв певного жанру художньої літератури: науково-фантастичних текстів у комунікативно-прагматичному аспекті (О. Ю. Андрієнко – Одеса, 1992); космічних назв українських поезій ХІХ–ХХ ст. у стилістичному плані (Т. Ю. Ковалевська – Одеса, 1993). На матеріалі поезій Ліни Костенко охарактеризовано поетонімікон як засіб інтелектуалізації поетичного мовлення у дисертації Л. П. Петрової (Харків, 2003)¹.

Вивчення онімії української художньої літератури має вже певні досягнення (Л. О. Белей, Ю. О. Карпенко, Г. П. Лукаш, Л. Т. Масенко, Т. В. Немировська та ін.).

Мовознавець Ю. Карпенко зазначає: “Будучи розділом, одним із напрямків лінгвістичної науки про власні назви ономастики, літературна

¹ Поетоніміка України: історія становлення і перспективи розвитку (на матеріалі дисертаційних досліджень) / М. М. Торчинський // Записки з українського мовознавства : зб. наук. пр. – О. : Астропринт, 2006. – Вип. 16. – С. 332–340.

ономастика в основному використовує терміни цієї науки, надаючи до них означення літературний. Утім, сам термін літературна ономастика, ставши вже загально визнаним, усе ще має конкурентів у вигляді сполучень поетична ономастика, стилістична ономастика. Л. О. Белей наполягає на означенні літературно-художня, а не просто літературна”¹.

Учений зазначає, що літературно-художнім антропонімом вважають власне особове ім'я, яке використовується в літературному тексті. У такому визначенні обов'язково потребує уточнення поняття “літературний текст”. Адже літературними текстами є не тільки оригінальні художні твори різних жанрів та їх переклади, а й інші тексти, написані літературною мовою, що можуть *de facto* належати до всіх функціональних стилів літературної мови².

Л. Белей вважає, що найбільш вдалим є термін літературно-художній антропонім, “який через багатокомпонентність не є бездоганим, проте серед уживаних нині термінів найповніше і найточніше передає суть позначуваного поняття. До того ж, в українській та й зарубіжній ономастичній літературі цей термін має досить тривалу традицію вживання... Від терміна літературно-художній антропонім легко утворити назву розділу ономастики, який займається вивченням літературно-художньої антропонімії, – літературно-художня антропоніміка, що в результаті не порушує усталеної системності української ономастичної термінології”³.

В. Калінкін запропонував свій термін – “поетика оніма” і зазначає, що останній “у плані змісту відображає специфіку онтології оніма, яка виявляється в акті художнього мовлення, а в плані вираження знаходить підтримку в добре відомій генетичній конструкції поетика слова”⁴, і що “широке тлумачення поняття поетика оніма передбачає, що воно охоплює всі

¹ Карпенко Ю. О. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження / Ю. О. Карпенко // Записки з ономастики: Зб. наук. праць / Відп. ред. Ю. О. Карпенко. – Одеса : Астропринт, 2000. – Вип. 4. – С. 70.

² Белей Л. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії / Л. Белей. – Ужгород, 2002. – С. 8.

³ Там само. – С. 9-10.

⁴ Калинин В. М. Поэтика онима / В. М. Калинин. – Донецк : Юго-Восток, 1999. – С. 72.

сфери творчого використання пропріальних одиниць – від мови науки до жаргонів і розмовного мовлення. Вузьке розуміння терміна дає змогу обмежити кордони поетики оніма матеріалом художніх текстів, у яких найконцентрованіше і якнайрізнобічніше представлене явище, що досліджується”¹. Учений розуміє під поняттям поетонім “сукупність використання даного імені в тексті. Він є багатофункціональною одиницею поетичної мови і кожне конкретне використання актуалізує лише частину функцій з числа потенційно властивих йому чи реалізованих в художньому тексті”².

Н. Колесник зауважила, що позиції представників ужгородської та донецької шкіл, відповідно Л. Белея та В. Калінкіна, щодо термінологічного позначення науки про власні назви в художньому тексті, зближує неприйняття старого терміна, але вчені є прихильниками різних підходів до вивчення літературної онімії і відповідно – різних на її позначення термінів, що, зрештою, майстерно обґрунтовують³.

За висловлюванням Т. Немировської, при з’ясуванні та застосуванні термінології обов’язково потрібно відштовхуватися “від термінології ономастики реальної як уже апробованої і до певної міри вже усталеної...”⁴. У зміст поняття “літературна ономастика” ця ж дослідниця включає “комплекс усіх ВН (власних назв. – М. В.), усіх розрядів і класів, уживаних у творі...”⁵ та стверджує, що “літературна ономастика – частина поняття художнє ціле, спосіб художнього відображення світу через йменування...”⁶. Ю. Карпенко зауважує, що під літературною ономастикою, “розуміють суб’єктивне відображення об’єктивного, здійснювану автором “гру”

¹ Калинин В. М. Поэтика онима / В. М. Калинин. – Донецк : Юго-Восток, 1999. – С. 73.

² Там само. – С. 86

³ Колесник Н. Термінологічні суперечки в царині літературної ономастики і фольклорна ономастика / Наталія Колесник // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. Соціальні комунікації. Присвячується 90-річчю від дня народження Й. О. Дзендзелівського. – Ужгород: Вид-во УжНУ „Говерла”, 2011. – С. 125.

⁴ Немировская А. Ф., Немировская Т. В. Художественный текст и закономерности литературной ономастики / А. Ф. Немировская, Т. В. Немировская // Шоста респ. ономастична конференція: Тези доп. і пов. – Одеса, 1990. – Т. 1. Теоретична та історична ономастика. Літературна ономастика. – С. 133.

⁵ Там само. — С. 133.

⁶ Там само. — С. 134.

загальномовними ономастичними нормами”¹.

Існує кілька підходів до вивчення власних назв художнього твору. Перший підхід – лексикографічний опис літературних онімів твору чи всіх творів одного письменника. Так, В. Калінкін запропонував лексикографічну обробку роману О. С. Пушкіна “Євгеній Онегін” з різнобічною і місткою словниковою статтею, яка вичерпно характеризує кожен з описаних онімів твору². Ще раніше, 1991 року, Т. Немировська та О. Немировська опублікували словник власних імен М. Коцюбинського³ – перший онімічний словник української літератури. Словник цей ґрунтовно зроблений, містить всі, включно з контекстуальними, оніми з коментарями. Другий підхід ґрунтується на частковому виділенні онімів з художнього тексту і їх всебічному вивченні. Він цілком доречний у масштабних, оглядових роботах, у яких йдеться не про один твір чи одного письменника, а, як в обох монографіях Л. Белея, дослідженні А. Вегеш, дисертації Я. Шебештян тощо, про певний чи певні періоди розвитку літературної ономастики або онімний простір конкретного жанру, із залученням творів багатьох письменників. Л. Белей, “представник традиційної ономастичної парадигми в літературній ономастиці, досліджує літературно-художню антропонімію як один із континуантів національної літературної мови та її антрепосистеми”⁴. Основним завданням літературно-художньої антропоніміки вчений вважає “з’ясування ролі літературно-художньої антропонімії в процесі становлення національної антрепосистеми і національної літературної мови та різнобічне вивчення функціонально-стилістичних можливостей літературно-художніх

¹ Карпенко Ю. О. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження / Ю. О. Карпенко // Записки з ономастики: Зб. наук. праць / Відп. ред. Ю. О. Карпенко. – Одеса : Астропринт, 2000. – Вип. 4. – С. 68.

² Калинкин В. М. Теория и практика лексикографии поэтонимов (на материале творчества А. С. Пушкина) / В. М. Калинкин. – Донецк : Юго-Восток, 1999. – С. 40

³ Немировская Т. В. Собственные имена в творчестве М. М. Коцюбинского : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.02 – языки народов СССР (украинский язык) / Т. В. Немировская. – К., 1988. – 24 с.

⁴ Колесник Н. Термінологічні суперечки в царині літературної ономастики і фольклорна ономастика / Наталія Колесник // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. Соціальні комунікації. Присвячується 90-річчю від дня народження Й. О. Дзєндзелівського. – Ужгород: Вид-во УжНУ „Говерла”, 2011. – С. 125.

антропонімів”¹.

О. Суперанська так говорить про семантику власних назв у художньому творі: “У семантиці власної назви сконцентровані й мовленнєві (адресні), й екстралінгвістичні енциклопедичні (історичні, географічні) відомості, і психологічні, емоційні, афективні моменти, й ідеологічна спрямованість назви, й особливості її сприйняття”². О. Фоякова вважає, що “загальна властивість власної назви... — її сугестивність, тобто накопичення різного роду конотацій і семантичних компонентів, що йдуть від асоціацій у тексті і поза текстом”³. Схожий погляд і в Л. Белея: «Зарахування певного ЛХА, до одного з функціонально-стилістичних типів не означає відсутності у ньому ознак іншого стилістичного типу»⁴.

Письменники при виборі імен враховують їхню фонеміку, морфеміку, які сприяють передачі експресивних відтінків. Автори послуговуються реальним іменником, загальноприйнятою формулою, за допомогою якої можна передати інформацію про соціальне, національне, вікове становище іменованої особи. Крім того, склад і поєднання антропонімів залежить також від соціальної й естетичної позиції автора художнього тексту, від загальної культури письменника та культури того середовища, у якому живе персонаж. Розмитість термінологічного апарату ономастичної науки взагалі і поетонімології зокрема спричиняє різнотлумачення в описі сукупності ВІ в літературному тексті. Автори дисертацій, об’єктом дослідження яких стали ВІ творчості певного письменника або окремо взятого твору, усі виокремлені ВІ номінують “ономастиком”, або “ономастичним простором”.⁵

1.2. Класифікації літературних онімів

¹ Колесник Н. Термінологічні суперечки в царині літературної ономастики і фольклорна ономастика / Наталія Колесник // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. Соціальні комунікації. Присвячується 90-річчю від дня народження Й. О. Дзендзелівського. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2011. – С. 125.

² Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. — М., 1973. — С. 323.

³ Фоякова О. И. Имя собственное в художественном тексте. — Л., 1990. — С. 32

⁴ Белей Л.О. Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії ХІХ ст. — Ужгород, 1995. — С. 10

⁵ Там само. – С. 10.

Новітня українська літературна ономастика має помітні досягнення. На сьогодні чітко окреслено такі ономастичні школи на теренах України:

- одеська (С. С. Аксьонова, Е. В. Боева, Л. М. Буштян, О. Б. Іванова, О. Ю. Карпенко, Ю. О. Карпенко, І. О. Мариненко, С. Г. Мисик, І. В. Мурадян, С. А. Нагачевська, Т. Д. Сулова, І. В. Черновалюк, Т. Ф. Шумаріна);
- донецька (М. В. Буєвська, Т. М. Вінтонів, В. В. Калінкін, Г. П. Лукаш, Н. В. Мудрова, Є. С. Отін, В. Д. Познанська, Т. В. Чуб та ін.);
- ужгородська (Л. О. Белей, О. Климук, А. Вегеш та ін.).

В. Німчук у “Проекті української ономастичної термінології”¹ диференціює оніми за номінативною основою на: 1) власні назви місць, 2) інші власні назви, 3) живі істоти.

Власні імена місць, топоніми, поділено на: ойконіми (назви населених місць); гідроніми, з-поміж яких вирізняємо пелагоніми (назви морів), потамоніми (назви річок), лімніоніми (назви озер), гелоніми (назви боліт) та мікрогідроніми; назви рельєфних утворень (назви гір, гірських масивів) – ороніми, назви урочищ та хороніми – назви територій, частин світу, областей, країв, країн, їх частин, що включають до свого складу і адміністративні одиниці, які, у свою чергу, теж поділено на континентоніми (назви частин світу та материків), регіононіми (назви природних одиниць), сувереноніми (назви окремих держав), райононіми (назви державних адміністративних одиниць) та мікрохороніми².

У класифікації розмежовано також клас астронімів (назви небесних тіл, зірок, сузір’їв, планет, комет)³. Найменування різних установ, свят, літературних творів тощо В. Німчук групує в інші власні імена без спеціальної термінологізації. Уже в третій групі, живі істоти⁴, наведено

¹ Німчук В. В. Українська ономастична термінологія: проект // Повідомлення Української ономастичної комісії. Випуск 1. – К.: Наукова думка, 1966. – С. 24–43.

² Німчук В. В. Українська ономастична термінологія: проект // Повідомлення Української ономастичної комісії. Випуск 1. – К.: Наукова думка, 1966. – С. 36.

³ Там само — С. 36.

⁴ Там само. — С. 37-39.

характеристику власних імен на позначення живих істот із використанням сучасної ономастичної термінології. Дослідник чітко розрізняє теоніми та міфоніми, виокремлює зооніми, ергоніми, антропоніми з їхніми підкласами.

Термінологію ономастики проаналізовано також у монографії **М. Торчинського** “Структура онімного простору української мови”. Автор запропонував розгалужену структуру ВІ на матеріалі сучасної української мови. Він визначає ієрархію онімного простору з поділом на поля (топоніми), підполя (гідроніми), сектори (в антропонімії – особові імена), підсектори (у межах прецепторонімів – династіоніми), сегменти (сегменти оронімів – плюсороніми), підсегменти (у ойкохоронімів – урбаноніми), елементи та піделементи (наприклад, елементи зодіоніми та їх піделементи – астеризмоніми)¹. Загалом М. Торчинський виокремлює шість онімних полів: вітоніми (назви об’єктів живої природи), топоніми (назви географічних об’єктів), космоніми (назви космічних об’єктів), прагматоніми (назви об’єктів, пов’язаних із матеріальною сферою діяльності людини), ідеоніми (назви об’єктів, пов’язаних із нематеріальною сферою діяльності людини) і ергоніми (назви постійних або тимчасових об’єднань людей), у межах яких вирізняє дрібніші структурні одиниці, відповідно до наведених вище різновидів².

Свою класифікацію пропонує **Л. Литвин**, яка розрізняє:

1) імена суб’єктів (антропоніми та зооніми) та імена об’єктів (топоніми, хрононіми та назви артефактів).

2) реальні імена суб’єктів або об’єктів та вигадані імена суб’єктів чи об’єктів. Імена, що належать до групи реальних імен, диференціює на етноніми, загальномовні (імена, прізвища, псевдоніми) та референційні (історичні імена). До вигаданих імен дослідниця зараховує інтертекстуальні імена з внутрішньою формою (з подальшим поділом на міфологічні, біблійні та літературні) й авторські новотвори;

¹ Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови : монографія. Хмельницький: Авіст, 2008. – С. 119-120.

² Там само. — С. 121.

3) імена-актанти (імена-фони та імена-характеризатори)¹.

Символічні власні назви (СВН) класифікує у своїх працях **Т. Олійник**. Вона розподіла їх за трьома групами: 1) СВН – антропоніми; 2) СВН – топоніми; 3) СВН, що позначають предмети і явища². У межах кожної груп здійснено подальшу класифікацію. Т. С. Олійник серед антропонімів розмежовує також назви індивідуальні та групові. До індивідуальних антропонімів дослідниця зараховує СВН національностей, СВН осіб за місцем проживання, СВН статусні імена, СВН професій, СВН-прізвиська, СВН-замінники справжніх імен в офіційному усному спілкуванні та СВН-характеристики. Групові антропоніми мають дещо обмежений склад та об'єднують назви колективів, народів, етнічних груп тощо. У межах топонімів виокремлено локальні топоніми-символи та глобальні символічні топоніми. Групу СВН предметів та явищ а) абстрактні СВН; б) конкретні СВН: в) СВН, що пов'язані з побутом; г) СВН предметів одягу, туалету; д) СВН продуктів споживання; е) СВН державних та квазідержавних атрибутів; ж) СВН військових та технічних засобів; з) СВН, що пов'язані з мистецтвом³.

К. Зайцева запропонувала називати розділ лінгвостилістики, що вивчає власні імена в художній літературі, “стилістичною ономастиком”, а її різновиди – “стилістичною антропонімікою”, “стилістичною топонімікою” тощо⁴. Термін «літературна антропоніміка» використано в дослідженнях М. Карпенко⁵

а) ономастика поезії, або поетична Відповідно до жанру досліджуваних творів, зафіксовано уточнення терміна “літературна ономастика”:

ономастика (лірика, поеми, балади);

б) ономастика художньої прози, або художня ономастика (новели,

¹ Литвин Л. В. Ономастична система художньої прози (на матеріалі французьких романів XIX-XX століть): дис... канд. філол. наук: 10.02.05. К., 2006. — С. 16.

² Олійник Т. С. Семантичні та функціональні характеристики символічних власних імен в сучасній англійській мові : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04. К., 2001. — 21 с

³ Олійник Т. С. Семантичні та функціональні характеристики символічних власних імен в сучасній англійській мові : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04. К., 2001. — С. 4.

⁴ Зайцева К. Б. Английская стилистическая ономастика. Тексты лекций. Одесса, 1973. - С. 30.

⁵ Карпенко М. В. Русская антропонимика. Конспект лекций спецкурса. Одесса : Одес. гос. ун-т, 1970. 42 с].- С. 13-14.

оповідання, романи);

в) ономастика драматургії, або драматургійна ономастика (комедії, драми, трагедії)¹.

Ю. Карпенко виділяє такі розрізняльні риси літературної ономастики від ономастики в загальному:

1) вторинність літературної ономастики. Письменник komponує текст із наявних у загальномовній системі моделей і норм відповідно до місця, часу і соціального середовища дії;

2) літературна ономастика – продукт вільного творчого пошуку, вибору, здійснюваного письменником відповідно до жанру і стилю тексту, на відміну від природного й тривалого історичного розвитку реальної ономастики в певному соціальному середовищі. У літературній та реальній ономастиці різна причинна зумовленість виокремлення;

3) літературна ономастика виконує стилістичну функцію. Власні імена у звичайній мовній комунікації використовуються для розрізнення об'єктів, а в художньому мовленні диференційна функція власних імен об'єднана з естетичною й образотворчою функціями та підпорядковується їм;

4) якщо реальна ономастика належить загалом до словникового складу мови (іменника, топонімічного масиву), то літературна ономастика – це факт художньої мови;

5) літературно-художній твір завжди має назву, що є головним компонентом онімного простору².

Розмитість термінології художньої ономастики спричиняє різнотлумачення в описі сукупності власних імен в літературному тексті.

У дисертації “Ономастика творів Лесі Українки” Т. Крупеньова використовує терміни “літературна ономастика”, “поетична ономастика”, “літературна (поетична) ономастика”, “онімний простір”, “ономастика”,

¹ Немировская И. В. Некоторые проблемы литературной ономастики // Актуальные вопросы русской ономастики. – К., 1988. – С. 112-113.

² Карпенко Ю. А. Ономастическая насыщенность художественного текста // Исследования целого текста: тезисы докл. ин. сообщ. М. : Наука, 1986. - С. 35.

“ономастичний простір”, “онімія”¹

У дослідженні Г. Мельник “Онiмiкон у структурi iдiостилю (на матерiалi поезiї Євгена Маланюка)” введено поняття – “онiмiчний фрейм”, а для антропонiмiв – “антропонiмiчний фрейм”².

О. Климчук у дисертацiї “Лiтературно-художнiй антропонiмiкон П. Кулiша: склад, джерела, функцiї” використано термини i “лiтературно-художнiй антропонiмiкон” i “лiтературно-художня антропонiмiя”³.

М. Буєвська запропонувала дотримуватися таких правил при впорядкуваннi термiнологiї: дисциплiни ономастики як науки завжди позначати термiном, що закінчується формантом –iка: топонiмiка, антропонiмiка, зоонiмiка i под.; - сукупнiсть iмен називати термiнами з фiнальною –iя: онiмiя, антропонiмiя, топонiмiя i под.; - укладенi в тому чи iншому порядку (наприклад, в алфавiтному) сукупностi iмен називати термiнами, що закінчуються на -iкон: ономастикон, антропонiмiкон, топонiмiкон, зоонiмiкон i под.; - прикметники-означення в складi термiнiв i термiнiв поєднань утворювати за моделлю: онiм – онiмний (а не онiмiчний)⁴. На сьогодні окреслено декiлька класифiкацiй поетонiмiв за рiзними ознаками.

На думку М. Карпенко, усi поетонiми можуть бути розбитi на двi групи: а) прямо характеризують; б) побiчно характеризують. Дослiдниця зазначає, що третя група, до якої належали б нехарактеризувальнi iмена, у художнiх творах не представлена⁵.

Вiдтак виокремлюємо такі періоди розвитку ЛХО в Україні:

1. Початковий – 60–70-ті роки ХХ століття. З’являються перші наукові

¹ Крупеньова Т. І. Ономастика драматичних творів Лесі Українки : дис... канд. філол. наук: 10.02.01. – Одеса, 2001. – С. 1-13.

² Мельник Г. І. Онiмiкон у структурi iдiостилю (на матерiалi поезiї Євгена Маланюка) : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01. Одеса, 2009. - С. 13.

³ Климчук О. В. Лiтературно-художнiй антропонiмiкон П. Кулiша: склад, джерела, функцiї : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01. Ужгород, 2004. - С. 2

⁴ Буевская М. В. Поэтонимосфера художественного текста. К. : Издательский дом Дмитрия Бурого, 2012. - 288 с.

⁵ Карпенко М. В. Русская антропонимика. Конспект лекций спецкурса. – Одесса: Одес. гос. Ун-т, 1970.- С. 24

розвідки, передусім, у галузі літературної антропонімії (С. Бевзенко, А. Критенко, М. Фаненко, П. Чучка та ін.).

2. Період становлення ЛХО – 70–90-ті роки ХХ століття. Поява напрацювань Ю. Карпенка, що стало підґрунтям для створення лінгвістами теоретико-практичних наукових праць із ЛХО (Л. Белей, Л. Біла, Е. Боева, В. Галич, В. Калінкін, Т. Ковалевська, Л. Кричун, Г. Лукаш, І. Мариненко, І. Маруніч, Т. Немировська та ін.).

3. Сучасний – від кінця ХХ століття – дотепер.

Сьогодні активізувалися пошукові напрацювання з ономастикону українських та зарубіжних письменників кінця ХХ – початку ХХІ століття; розвиваються нові погляди на семантико-функційні аспекти ВН у структурі художнього тексту (Н. Бербер, А. Вегеш, Т. Крупеньова, Л. Литвин, Т. Можарова, Л. Петрова, Н. Попович, Л. Селіверстова, О. Сколоздра, А. Соколова, О. Усова, І. Хлистун, Я. Шебештян, Л. Шестопалова, Г. Шотова-Ніколенко та ін.). Переломною в розвитку ЛХО в Україні стала друга половина ХХ століття, коли з'явилися ґрунтовні засадничі дослідження Ю. Карпенка, які заклали підґір'я для фундаментальних теоретичних узагальнень про природу й функціонування ВН у художньому тексті. Під його керівництвом представники Одеської ономастичної школи продовжували активно працювати в царині ЛХО.

1. 3. Ядро та периферія онімного простору в художніх творах

Зазвичай у художньому тексті серед онімів найбільше переважають антропоніми, і вони є ядром твору. Друге місце після антропонімів за кількістю, як правило, посідають топоніми, що знаходяться на периферії. Та інколи ядро та периферія можуть мінятися місцями. У такому випадку ядром твору можуть бути – топоніми, а периферією – антропоніми. А в деяких текстах, зокрема в науково-фантастичних, друге місце за антропонімами може належати й астронімам, що зумовлено специфікою жанру. Однак і топоніми, й астроніми в художньому тексті служать передусім засобом локалізації дії. Істотним компонентом онімного простору твору є, особливо

за вжитками, не за кількостями, також ергоніми, власні назви людських колективів. Решта розрядів власних назв належить до рідковживаних. Утім, багато залежить від художніх настанов та індивідуально-авторських смаків, а ще більше – від тематики твору¹.

Сьогодні багато ономастів онімний простір художніх творів описують за допомогою лексико-семантичних полів.

Лексико-семантичне поле – це ієрархічна структура багатьох лексичних одиниць, об'єднаних загальним значенням і таких, що відображають у мові певну понятійну сферу.

Лексико-семантичні поля – компоненти мовної картини світу, вони являють собою «лексикосемантичні угруповання, структури певної мови з урахуванням її культурної і національної своєрідності»².

Лексико-семантичне поле має такі властивості:

1. Лексико-семантичне поле інтуїтивно зрозуміле носію мови.
2. Лексико-семантичне поле автономне і може бути виокремлене як самостійна підсистема мови.
3. Одиниці лексико-семантичного поля пов'язані тими чи іншими системними семантичними відносинами.
4. Кожне лексико-семантичне поле пов'язане з іншими семантичними полями мови і в сукупності з ними створює мовну систему. Лексико-семантичне поле має своє ядро та периферію. У ядрі містяться найважливіші слова, вони пов'язані між собою сильними семантичними відношеннями і утворюють синонімічні, антонімічні і родо-видові групи. На периферії знаходяться функціонально менш важливі слова, які, як правило, належать і до іншого лексикосемантичного поля.

За визначенням О. Селіванової, лексико-семантичне поле – це парадигмальне об'єднання одиниць певної частини мови за спільністю

¹ Карпенко О. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження // Записки з ономастики. – Одеса, 2000. – Вип.4. – С.73-74.

² Пономарів О.Д., Різун В.В. Сучасна українська мова. Київ : Либідь, 2005. - С. 138.

інтегрального компонента значення (архісеми). Вона зазначає, що лексико-семантичне поле має свій центр, котрий уключає найбільш уживані слова з яскравим інтегральним компонентом, та периферію, яка містить слова менш частотні за вживанням, стилістично забарвлені. А вербалізація, за визначенням науковця, це «переведення певного змісту, думки у вербальну (словесну) форму природної мови»¹.

Проблеми систематизації власних назв розглядаються у працях багатьох ономастів. Наприклад, Н. Подольська онімійною системою вважає „певним чином внутрішньо організовану сукупність онімичних моделей, морфем і формантів”. Загальноприйнятим є усвідомлення її як гігантської макросистеми, або системи систем, що об’єднує численні системи та підсистеми назв, які відносяться до всіх секторів *ономастичного простору*, що трактується як „сукупність власних назв, які вживаються у мові певного народу для іменування реальних, гіпотетичних і фантастичних об’єктів”, або (через тридцять років) як „комплекс ВН усіх типів, що використовує певний народ у певний час на певній території. Це своєрідний конструкт, який вводиться дослідником для більш ретельного опису окремих ономастичних систем”².

Усередині онімного простору виділяються *ономастичні поля* – “частини ономастичного простору, які містять оніми певного класу”, на кшталт: антропонімія, зоонімія, фітонімія, астронімія. Безумовно, „назви, які входять у кожне поле, становлять собою систему (чи комплекс систем), кожний член якої пов’язаний з іншими низкою показників: територією, часом, темою, різновидом об’єкта і т. ін.” Дещо по-іншому трактує сутність ономастичного поля О. В. Суперанська: „В кожній галузі онімичної лексики (в антропонімії, топонімії, зоонімії і т. д.) виділяються ономастичні поля – тобто лексичні шари, об’єднані певною тематикою... Оніми кожного поля

¹ Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. - Полтава: Довкілля-К, 2006. - С. 60.

² Торчинський М. Структура онімного простору української мови: Монографія. – Хмельницький: Авіст, 2008. – С. 5.

узгоджені один з одним у часі і просторі, а також структурно, завдяки чому складаються традиції співіснування певних типів у відомих секторах”¹.

Згідно із сучасними поглядами на сукупність усіх власних назв певної мови, таке зібрання краще кваліфікувати як *онімний простір*. Оскільки він становить собою відкриту систему, кількість онімних полів та інших його різновидів постійно збільшується (особливо це стосується найменувань об’єктів, пов’язаних з ідеологічною і матеріальною сферами діяльності людей)².

За внутрішньою будовою онімний простір є, без сумніву, складним утворенням. Структурно він репрезентований полями з ядерними і периферійними групами власних назв. Проте, якщо під ономастичним простором науковці розуміють усю сукупність власних назв безвідносно до її внутрішньої організації, то ономастичне поле вбачається як впорядкована, ієрархічно організована сукупність онімів, яка характеризується наявністю певних структурних та системних зв’язків та об’єднана на підставі спільних ознак.

У центрі онімного простору міститься так зване “ядро, “центр”, кількість одиниць якого є обмеженою, потім близькоядерні, ядернопериферійні і, нарешті, периферійні класи. Така структура є достатньо стійкою і разом з тим не позбавленою функціональної рухливості. Треба зазначити, що структура «центр-периферія» визнається у науці лінгвістичними універсаліями. Так, поняття «поле» можна застосувати до будь-якого мовного рівня, оскільки під полем розуміється деяка сукупність взаємопов’язаних явищ, розташованих так, що одне перебуває в центрі цього простору, а інші групуються навколо нього, співвідносячись і тим самим взаємодіючи один з одним. Традиційно ядром простору визнаються антропоніми; близькоядерний простір створюють антропонімні розряди (теоніми, міфоніми, зооніми);

¹ Торчинський М. Структура онімного простору української мови: Монографія. – Хмельницький: Авіст, 2008. – С. 5.

² Там само. – С. 7.

ядернопериферійну репрезентацію мають топоніми, астроніми, космоніми, фітоніми, хрематоніми, що пов'язано з їх меншою частотністю, стилістичною маркованістю та послабленою дериваційною активністю; на периферії ономастичного простору перебувають ергоніми, прагмоніми (прагматоніми), урбаноніми, гемероніми, геортоніми, хрононіми, документоніми та інші менш значні за обсягом розряди власних назв. Крім того, усередині кожного з ономастичних полів на підставі частотності вживання і впізнаваності власних назв можна виділити також ядерно-периферійні відносини. У центрі – відомі назви, близьким до ядра є власні назви, мотивовані певними характеристиками об'єкта (місце розташування тощо), на периферії – найменування, які не ідентифікуються широким загалом як назви певних об'єктів¹.

Аналіз наукової літератури дозволяє виділити такі ознаки ядра й периферії ономастичного простору:

1) Оніми, які становлять ядро, характеризуються максимальною інтенсивністю ознак, притаманних цим мовним одиницям (служать для конкретного найменування окремих об'єктів дійсності);

2) Ядро є менш мотивованим, порівняно з периферією. Для периферійних класів власних назв досить важливим є зв'язок з основоюмотиватором.

3) Периферійні групи онімів виконують особливі соціальні функції (номінативну, інформативну, репрезентативно-ідентифікаційну, агітаційну, атрактивну тощо);

4) Периферійні групи пропріативів характеризуються нестабільністю, оскільки моделі найменувань однотипних об'єктів постійно змінюються під впливом моди, витісняючи застарілі та неактуальні найменування (пор. магазин «Людмила» - на початку 90-х років ХХ ст. і магазин «Жиров&К» -

¹ Шестакова С. До питання про стратифікацію сучасного ономастичного простору // Типологія та функції мовних одиниць : наук. журн. / [редкол. : Н. М. Костусяк (гол. ред.) та ін.]. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – № 1 (3). – С. 232-240

початок ХХІ ст.).

5) Периферійний онім вимагає номенклатурного терміна (товариство, союз, компанія).

6) Периферійні класи власних назв характеризуються вторинністю, оскільки часто творяться шляхом онімізації та трансонімізації, тобто апелюючи та ядерні оніми передають свої одиниці в інші розряди і класи.

7) Периферійні групи пропріативів характеризуються структурносемантичною різноманітністю, оскільки будь-яка мовна одиниця (від слова до цілого речення) може стати найменуванням.

8) Для периферійних класів власних назв характерною є їх юридичноправова фіксація, не властива ядерним онімам.

9) Для успішного функціонування периферійних груп онімів важливими є психолінгвістичні та комунікативні аспекти, ігнорування яких може бути причиною комунікативних невдач в ергонімії, прагмонімії та ін¹.

На думку О. Сколоздри, дослідження онімного простору художнього твору варто здійснювати на двох рівнях: синтагматичному й парадигматичному, що сприяє системному підходу до вивчення власних назв².

Отже, доцільно послуговуватися терміном онімний простір на позначення сукупності ВН (онімів) у літературно-художньому тексті. Він чітко структурований щодо ядерно-периферійних зональних відношень і є впорядкованою, ієрархічною системою. Онімний простір художніх текстів різноманітний за емоційним забарвленням, метою вживання та походженням. ВН, які є безпосереднім складником літературних текстів, усе частіше стають предметом дослідження лінгвістів. Розуміння важливої ролі ВН у композиційно-фабульній структурі художнього твору як «мовностилістичного засобу соціальної, національної, регіональної

¹ Шестакова С. До питання про стратифікацію сучасного ономастичного простору // Типологія та функції мовних одиниць : наук. журн. / [редкол. : Н. М. Костусяк (гол. ред.) та ін.]. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – № 1 (3). – С. 232-240.

² Сколоздра О. Літературно-художня ономастика як предмет вивчення в школі. Вісник Львівського університету. Серія філологія. 2010. – Вип. 50. – С. 355–360.

ідентифікації персонажів творів»¹, як «репрезентанта особистісно-авторського бачення картини світу»² послугувало поштовхом до активізації наукових пошуків у цьому напрямку в Україні.

1.4. Стилiстичнi функцiї лiтературно-художнiх онiмiв

За Ю. Карпенком, будь-яке ім'я композиційно важливого персонажа пов'язане зі змістом цілого твору, де воно є ключовим, а також з тематично однорідними або контрастними рядами паралельних імен інших персонажів. Кожне ім'я персонажа, який бере участь у розвитку сюжету, асоціативно пов'язане з іншими групами дійових осіб, а вся система імен таких осіб утворює ономастичну парадигму тексту, *ядро* поля онімного простору, у той час як інші засоби номінації дійових осіб в тексті увійдуть до *периферії* цього поля³. Тобто ядро лежить в основі твору і завжди становить найбільшу кількість одиниць у художньому творі, а решту онімів, яких менша кількість – знаходяться на периферії.

У літературній ономастиці з моменту її зародження як самостійної дисципліни питанню про функції онімів в художніх текстах приділяли велику увагу.

Ю. Карпенко вважає, що власні імена виконують дві функції: номінативну (ідентифікаційну) та стилістичну, яка виявляється в художньому тексті, де пріоритет диференціації відступає під тиском стилістики. У межах другої функції дослідник виокремлює інформаційно-стилістичну та емоційностилістичну функції. Основою для такого поділу слугує врахування детермінованості літературної ономастики та змін, яких вона зазнає, що відбивається на функціонуванні її одиниць⁴.

¹ Белей Л. О. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії. – Ужгород, 2002. – 176 с.

² Попович А. С. Мовностилістичні особливості української сатирично-гумористичної прози : монографія. Кам'янець-Подільський, 2008. – 172 с.

³ Карпенко Ю. А. Имя собственное в художественной литературе. Филологические науки. – 1986. – № 4. – С.37.

⁴ Карпенко Ю. А. Теоретические основания разграничения собственных и нарицательных имен // Мовознавство. – 1975. – № 4. – С. 10-15.

Л. Белей вносить свої корективи у визначення функцій власних імен. На його думку, характеристична функція літературно-художнього антропоніма (ЛХА) є пріоритетнішою за номінативну. Науковець пояснює це тим, що здатність будь-якого ЛХА називати, ідентифікувати, диференціювати персонажів у тексті літературно-художнього твору також є стилістично значущою. Тому здатність ЛХА характеризувати денотатів, а також виражати ставлення автора до них, доцільно називати характеристичною функцією ЛХА. За його твердженням, існують два вияви характеристичної функції ЛХА: інформаційнохарактеристичний та оцінно-характеристичний, залежно від того, чи є ЛХА засобом характеристики денотата, чи засобом вираження ставлення до персонажа-денотата. Крім номінативної та характеристичної, Л. Белей виокремлює ідеологічну та дейктичну (вказівну) функції ВІ на рівні художнього тексту. Не погоджується дослідник з виокремленням естетичної та символічної функцій і вважає такого роду ЛХА характеризувальними¹.

Ч. Косиль описує поетоніми прозових творів Ярослава Івашкевича і на цьому матеріалі виокремлює такі функції:

- 1) ідентифікаційно-диференційну;
- 2) локалізації у просторі;
- 3) локалізації у часі;
- 4) інформаційно-дидактичну;
- 5) соціологічну – відображає територіальну, суспільну, національну належність);
- 6) емотивну – реалізує особисте ставлення автора;
- 7) алюзійну;
- 8) семантичну;
- 9) експресивну.

М. Мельник у вивченні поетонамастики творів Ліни Костенко виділяє

¹ Белей Л. О. Нова українська літературно-художня антропонімія : проблеми теорії та історії (монографія). – Ужгород, 2002. – С. 24.

шість виявів поетонімного функціонування. “Першою, провідною, функцією є номінативна, яка слугує для того, щоб ідентифікувати об’єкт. Друга функція, хронотопічна, дає вказівку на час та місце. Про основні риси, притаманні денотативі, довідуємося через характеризувальну функцію. Спорідненими (...) є експресивна функція та функції виразовості, образності, тропеїчності; ВН у цих функціях є найбільш промовистими, насиченими поетонімами. Ніби підсумовує попередні п’ять, остання, текстотвірна функція, у якій ВН у костенківських поезіях стають (...) ключовими словами, організовуючи текст”¹.

В. Калінкін відзначає поліфункціональність онімів та виділяє три групи функцій: 1) мовні; 2) характеризувальні; 3) власне поетичні².

Н. Васильєва наголошує, що універсальну, “викінчену і цілісну” класифікацію функцій власних імен у художньому тексті побудовав німецький літературознавець Д. Лампінг. Згідно з нею виділено такі функції:

1) ідентифікація – ключовим виступає поняття ідентичності, ім’я тотожне сигналу;

2) створення ілюзії реальності – ім’я сигналізує про подібність образу і людини відповідно до наявної у читача бази знань (найяскравіше означена в історичних іменах);

3) характеристика – функція, що виявляється на рівні використання «промовистих» імен;

4) виділення та групування – орієнтація на увагу читача: акцентування її на певному персонажі або групі;

5) перспективація – розподіл форм імен за мікрожанрами у тексті (авторська мова, ремарки, пряма мова персонажів, листи та ін.);

6) естетична – особливість імені, його нестандартність;

7) міфологічна – єдність імені та персонажа в змістовому плані оповіді,

¹ Мельник М. Р. Ономастика творів Ліни Костенко : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01. Одеса, 1999. - С. 17.

² Калинкин В. М. Поэтика онима. Донецк: Донеччина, 1999. - С. 24.

магічна сила імені¹.

Якщо основною функцією власної назви в мові є диференціальна (номінативна або ідентифікаційна), то в літературі вона, хоч і зберігається, але втрачає свою первинність. У художній літературі головною є функція стилістична, яка проявляється у двох різновидах:

а) інформаційно-стилістична, виразником якої є внутрішня форма власної назви і яка містить соціальні, ідеологічні, характеристичні дані;

б) емоційно-стилістична, яка викликає певну оцінку, емоційне ставлення до зображуваного².

Отже, сучасні ономастичні студії онімної лексики художніх творів варто проводити крізь призму дослідження ядра та периферії онімного простору, аналізуючи структурно-семантичні та стилістичні особливості різних розрядів власних назв.

¹ Васильєва Н. В. О функциях собственных имен в художественных текстах. Вопросы филологии. 2005. № 3. С. 23–25.

² Карпенко Ю. Специфика имени собственного в художественной литературе // Onomastica. – 1986. – Т. 31. – С. 34–39.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОНІМІЇ ТВОРІВ ЮРІЯ ВИННИЧУКА

2.1. Структурні особливості ЛХА твору “Аптекарь” Юрія Винничука

Сучасні постмодерністські тексти вирізняються використанням складних імен, асоціативного зв'язку імен із різними культурними епохами, яким притаманні варіанти інтерпретації-розкодування (залежно від освіченості читача), інтелектуальністю постмодерного антропоніма. Сьогодні вивчення художньої прози Ю. Винничука як складника українського літературного процесу ХХІ століття є важливим, оскільки її риси й особливості експліковано лише частково, а вона є досить яскравим явищем нашого часу.

З-поміж використаних антропонімів у романі «Аптекарь» можемо виділити кілька моделей. Модель “особове ім'я” може бути одно-, дво-, багатоконпонентним.

Одноконпонентні особові імена трапляються порівняно нечасто: *Рута, Вівдя, Гальшка, Франц, Магдуля, Зофка, Міля, Люципер, Пілат, Везалійта ін.*

Без тексту роману важко сказати, що автор має на увазі під деякими з них: *Рута* – це юна чарівниця, а *Юліана* – дівчина, яка тривалий час видавала себе за лицаря *Лоренцо ді П'єтро*.

Зауважимо, що більшість одноконпонентних утворень – це імена вигаданих автором персонажів. Дещо менше серед одноконпонентних утворень прізвищ, які можна відразу ідентифікувати.

Усім відомо, що *Гіппократ* – це відомий на весь світ давньогрецький медик, *Аристотель* – відомий оратор, *Платон* – філософ і мислитель.

Двоконпонентні утворення вказують в основному на певні характеристики осіб: *король Сигізмунд* – титул, *аббат Тритемій* – церковний чин, *візник Войтіх* – соціальний стан тощо.

Їх можна поділити на конотативно нейтральні, тобто такі, що відбивають реальний розмовно-побутовий антропонімікон, і стилістично забарвлені. Антропоніми моделей “ім’я по батькові” та “особове ім’я в поєднанні з ім’ям по батькові” можуть виконувати конотативну функцію, указуючи на поважне ставлення до героїв, і номінативну, виконуючи роль офіційного особового імені персонажа. Імена по батькові головних героїв творів Ю. Винничука не відомі взагалі, оскільки більшість з них – неслов’янського походження.

Антропонімний простір “Аптекарь” включає в себе наступні елементи:

I. Однослівні номінації

1) Чоловіче ім’я:

- у повній формі: *Лукаш (с.7), Мартин (с. 10), Франц (с.50), Лоренцо (с. 173), Айзек (с. 179), Мойше (с. 8), Лука (с.9), Лючіано (с. 9), Йоган (с.19), Кирило (с.50), Альберт (с.24), Трістан(с.117), Матіас (с.269),*

-у пестливій формі: *Петрунь (с.137), Стась (с.301),*

2) Жіноче ім’я:

- у повній формі: *Рута (с.23), Юліана (с.173), Гедвіга (с.73) Афродіта (с.11), Емілія(с.121), Амалія(с.222), Пелагія (с.244), Нефертіті (с.262).*

- у пестливо-здрібнілій формі: *Магдуля (с.33), Гальшика (с.33) , Міля (с. 139), Вівдя (с. 28), Парася(с.50), Зофка (с. 136).*

3) Прізвища: *Гулевич (с.7), Айрер (с.16), Трясило (с. 7), Шіфер (с.8), Чіффері (с.9), Корнаро (с.13), Джуліані (с.13), Людовізі (с.14), Еріцо (с.14), Зиморович (с.31), Рамзей (с.61), Віроземський (с.64).*

4) Прізвиська: *Головач (с.142)*

II. Двослівні номінації

1) Ім’я + прізвище: *Каспер Яніш (с.63), Тарас Трясило (с.7), Мордехай Шіфер (с.8), Мікаеле Чіффері (с.9), Ріно ді Кавалья (с.12), Андреа Корнаро (с.13), Бяджо Джуліані (с.13), Ніколо Людовізі (с.14), Франческо Еріцо (с.14), Якуб Нігель (с.54), Томас д'Альєл (с.60), Алан Рамзей (с.61), Іван Підкова (с.68), Бартоломей Зиморович (с.85), Річард Нан’єр (с.59), Альберт*

Віроземський (с.64), Томаш Зількевич (с.85), Федько Потурнак (с.105), Філюсь Бубела (с.138), Матей Лігенза (с.159), Міхал Родзейовського (с.182), Джованні Бокаччо (с.227), Джіроламо Фракасторо (с.262), Міхаель Грозваєр (с.264), Ян Зіхініус(с.264), Матіас Урбані (с.264), Стефан Гайдер (с.264), Софія Будельська (с.86), Ганна Шимкова (с.86), Гедвіга Кребіль. (с.214), Балагула Ізраель (с.299).

Онімно-апелятивна номінація передбачає наявність апелятива поряд з онімом, виділяють двослівні і трислівні номінації. Оними можуть виступати з апелятивом на позначення родинних стосунків, на позначення титулів, професії, поважливого звернення тощо.

Онімно-апелятивна номінація

II. Двослівні номінації

1) з апелятивом на позначення титулів: *папа Боніфацій VIII (с.10), султан Ібрагім (с.15), пан Даніель (с.9), король Сигізмунд (с.193), пан Нивинський (с.114), пан Олефір (с.117), пан Конопка (с. 142), пан Цвайггольд (с.258), пан Кугель (с.180), графиня Корнелі (с.192).*

2) з апелятивом на позначення професії: *візник Войтіх (с. 290), аббат Тритемій (с. 24), отець Амброзій (с. 81), чорт Рибенцаль (с. 90), лавник Базилій Конопка (с. 141), розбійником Мадесм (с.144), капітан Корнеліс (с.173), купець Мордкович (с.203).*

III. Трислівні номінації

1) з апелятивом на позначення титулів: *пан Міхал Регула (с.167), пан Мартин Айрер(с.182), райця Микола Зіхініус, доктор Леон Урбані (с.244), пан Станіслав Гайдер (с.197), пан Вацлав Прохазко (с.31).*

2) з апелятивом на позначення професії: *лавник Стефан Рогач (с.303), доктор Леон Урбані (с.167), зброяр Томас д'Альєл (с.60), майстер Алан Рамзей (с.61), суддя Томаш Зількевич (с.197), доктор Мартин Грозваєр (с.54), медик Гаспара Боена (с.55), доктор Домінік Геліас(с.58).*

IV. Чотирислівні номінації

1) з апелятивом на позначення титулів: *ребе Льов Єзуда Бен Бецалель (с.221), пан барон де Жабульйон (с.192), магістр Ульріх фон Юнгінген (с.255),*

Роман Ю. Винничука “Аптекарь” – це вишукана стилізація історії Львова ХVІІст. Романіст заворожено-натхненно описує середньовічний Львів із портом на Полтві, відразу за Краківською брамою. У романі висвітлено хронологію подій короткого періоду ХVІІ ст., що обмежується 1646- 1648 рр. Високий рівень історичної достовірності мають художній простір, топографія і антропонімія тексту, що є основою локаційно-подієвої стилізації. Просторово-часовий хронотоп роману “Аптекарь, створений із окремих цікавих локусів, презентує Львів епохи Середньовіччя і безпосередньо атмосферу урбаністичного простору цієї доби.

Дія більшості епізодів має чіткі вказівки на конкретні історичні локації:

Поряд із вигаданими і фантастичними персонажами у романі діють цілком реальні історичні особи (*Бартоломей Зиморович* – львівський поет, історик, *Юрій Немирич* – руський магнат, воєначальник і дипломат доби Хмельниччини, *Павло Камніан* – доктор медицини, купець, львівський райця і бургомістр, *Мартин Никанор Анчевський* – доктор медицини і філософії; купець, львівський райця і бургомістр, легендарний львівський розбійник Мадей та ін.).

Антропонімна номінація твору “*Аптекарь*” усього налічує 110 антропонімів. Однослівну модель презентує 43 імені. Усього 16 чоловічих імен, з них 13 вжиті у повній формі, два – у пестливій і одна кличка. 8 жіночих імен у повній формі та 6 у пестливо-здрібнілій формі. Двослівна модель нараховує 15 комбінації – “ім'я + прізвище”. Онімно-апелятивна номінація налічує 11 двослівних назв з апелятивом на позначення родинних стосунків, титулів і професій та 15 трислівних номінацій на позначення професії та титулу. Зафіксовано також 3 чотирислівні номінації із апелятивом на позначення титулу.

Отже, вибір структурної моделі ЛХА залежить від важливості персонажа в художньому творі. Головні герої мають переважно велику кількість найменувань, які отримують від автора твору та інших персонажів відповідно до ситуації. Епізодичні герої в аналізованих творах здебільшого названі або ж просто перелічені за допомогою двочленної моделі номінації.

Отже, у творі “Аптекарь” переважає двослівна модель номінації. На другому місці однослівна модель.

2.2 Структурні особливості ЛХА твору “Груші в тісті” Юрія Винничука

Антропонімна номінація твору “Груші в тісті” Юрія Винничука

I. Однослівні номінації

1) Чоловіче ім'я:

- у повній формі: *Швейко (с.13), Тенгіз (с. 34), Левон (с. 40), Кулюс (с.61), Кантарія (с. 70), Олексій (с.70), Гогена (с. 88), Ромео (с.100), Абрам (с. 143), Давид (с. 143), Ісаак (с. 143), Олег (с. 213), Чингізхана (с. 261), Адам (с. 278), Трістан (с. 280).*

- демінутиви: *Юрко (с. 44), Коля (с. 48), Янек (с.59), Грицько (с. 151), Орцьо (с. 169), Ростик (с. 201), Бодьо (с.12), Ярко (с. 10), Славко (с.13), Ромко (с.16), Славка (с.24), Любко (с.61), Кузь (с. 77), Льоня (с. 116).*

- псевдонім: “Роберта” (с.17).

2) Жіноче ім'я:

- у повній формі: *Рая (с. 7), Марина (с. 20), Роксолана (с.27), Оксана (с.27), Мар'яна (с.35), Марія (с. 112), Адольфіна (с. 113), Квітослава (с. 148), Дзвенислава (с. 148), Меланія (с. 148), Мальва (с. 148), Віра (с. 152), Світлана (с. 160), Марта (с. 169), Ліда (с. 185), Уляна (с. 185), Орися (с. 192), Єва (с. 278), Ізольда (с. 280).*

- демінутиви: *Наталочка (с.18), Рока (с.27), Ока (с.27), Іра(с. 44), Наталя (с.44), Рома (с. 148), Дана (с. 148), Лена (с.70), Оля (с.102), Рая (с. 105), Фая (с. 105), Данка (с. 122), Надя (с. 146) Таня (с. 146), Катря (с. 112),*

Дануся (с. 126), Галюся (с. 126), Олюня (с. 185), Мартуся (с. 190), Руся (с. 203), Катруся (с. 203), Маруся(с. 203), Віруся (с. 203), Даруся (с. 203), Леся (с. 185), Окса (с. 275).

3) Прізвища: *Домбровський (с. 7), Вінграновський (с.13), Брежнєв (с.13), Кушнір (с.13), Стаффа (с.16), Галчинський (с.16), Штірліц (с.18), Фрейд (с.19), Бандера (с.20), Мазепа (с. 27), Солженіцин (с. 33), Леніна (с.42), Єсенін (с.54), Рембо (с.55), Верлен(с.55), Бодлер (с.55), Гемінгвей (с. 79), Шеллі (с. 89), Кітс (с. 89), Блейк (с. 89), Мікеланджело (с.90), Лебедєва (с.91), Ісаковський (с. 107), Павличко (с. 107), Маяковський (с. 117), Ахматову (с. 117), Блок (с. 117), Калинці (с. 124), Озеров (с. 142), Соколов (с. 142), Орлов (с. 142), Ротару (с. 232), Андрейчики (с. 240), Берроуз (с. 252), Гінзберг (с. 252), Керуак (с. 252), Спіноза (с. 262), Гайне (с. 262), Кафка (с. 262), Цвайга (с. 262), Канетті (с. 262), Беллоу (с. 262), Чаплін (с. 262), Мандельштам (с. 262), Пастернак (с. 262), Бродський (с. 262), Франко (с. 263), Коцюїнський (с. 263), Мазепа (с. 263), Петлюра (с. 263), Бандера (с. 263),*

4) Прізвиська: *Пампушка (с.56), Сонечко (с.56), Прум-прум (с.61), Генерал (с. 90), Прапорщик (с.90), Лі-Шень-Гао (с.90), Кактус (с. 90), Кролик (с.90), Чемодан (с. 90), Вінні (с.90), Ельза Іванівна (с.95), Шкілет (с. 105), Туберкульозний (с. 105), Троцький (с. 115), Квіця(с. 129), Кобра (с. 164).*

II. Двослівні номінації

1) Ім'я + прізвище: *Дон Кіхот (с.13), Микола Вінграновський (с.14), Павло Ребро (с.15), Григорій Петрук-Попик (с.15), Роман Гнатишин (с.15), Роберт Третьяков (с.15), Володимир Брюгген (с.15), Юрко Ковач (с.18), Мігай Ковач (с.18), Стефан Ковалів (с. 52), Любов Яновська (с. 52), Тимофій Бордуляка (с. 52), Грицько Григоренко (с. 52), Микола Чернявський (с. 52), Юрій Петренко (с. 54), Олександр Козловський (с.52), Василь Мова-Лиманський (с. 52), Леонід Брежнєв (с. 79), Дніпрова Чайка (с. 52), Волдмур Ікаса (с. 88), Сюр (с. 115), Грицько Чубай (с. 84), Нестор Махно (с. 85), Микола Рябчук (с. 88), Любомир Копистянський (с. 88), Ігор Гордієнко*

(с.90), *Зені Кубів* (с.90), *Марія Габлевич* (с.90), *Наталка Мезенєву* (с.90), *Очкова Змія* (с.90), *Іван Франко* (с.91), *Віктор Морозов* (с.101), *Боріс Єфімовіч* (с.102), *Монте Крісто* (с.103), *Ван Гог* (с. 104), *Борис Олійник* (с. 107), *Томас Мелорі* (с. 107), *Ярослав Павлюк* (с. 115), *Павло Папроцький* (с. 115), *Віктор Неборак* (с. 115), *Кость Москалець* (с. 115), *Надя Верещинська* (с. 117), *Влодко Ямінський* (с. 122), *Томас Еліот* (с. 122), *Іван Іов* (с. 123), *Степан Пушик* (с. 126), *Євген Баран* (с. 126), *Микола Воробйов* (с. 126), *Квіця Стратікастер* (с. 129), *Ерік Клептон* (с. 129), *Джон Гаррісон* (с. 129), *Чеслав Немен* (с. 136), *Володимир Дрозд* (с. 145), *Сильвія Плат* (с. 149), *Катерина Горбач* (с. 151), *Наталка Мезенєва* (с. 151), *Михайло Грушевський* (с. 163), *Ганс Еверс* (с. 164), *Едгар По* (с. 164), *Вашигтон Ірвінг* (с. 164), *Натаніель Готорн* (с. 164), *Амброз Бірса* (с. 164), *Стефан Грабинський* (с. 164), *Надя Верещинська* (с. 178), *Шерлок Голмс* (с. 216), *Шерон Стівн* (с. 232), *Ів-Сен Лоран* (с. 249), *Рудольф Нурієв* (с. 249), *Юлій Цезар* (с. 260), *Уріель Акости* (с. 262), *Павло Грабовський* (с. 263), *Марко Вовчок* (с. 263), *Володимир Ульянов* (с. 263), *Йосип Джугашвілі* (с. 263), *Адольф Шікльгубер* (с. 263), *Андрій Шкляр* (с. 263), *Юрчик Андрухович* (с. 264) *Вітя Неборак* (с. 264), *Олесик Ірванць* (с. 264), *Фрідріх Шіллер* (с. 268), *Вольфганг Гьоте* (с. 268), *Ернст Амадей Гофман* (с. 268), *Стефан Цвайг* (с. 268), *Густав Майрінк* (с. 268), *Лео Перуц* (с. 268), *Хайміто фон Додерер* (с. 268), *Готгольд Ефраїма Лессінга* (с. 268), *Райнер Марія Рільке* (с. 268), *Вальтера фон Фотельвайде* (с. 268), *Франц Кафка* (с. 268),

Ім'я + по батькові: *Юрій Павлович* (с.32).

Онімно-апелятивна номінація передбачає наявність апелятива поряд з онімом, виділяють двослівні і трислівні номінації. Оніми можуть виступати з апелятивом на позначення родинних стосунків, на позначення титулів, професії, поважливого звернення тощо.

Онімно-апелятивна номінація

II. Двослівні номінації

1) з апелятивом на позначення родинних стосунків: дружина Хшановського (с. 59), дядько Микола (с. 161), стрийко Зеньо (с. 161), вуйко Дозьо (с. 201), вуйко Дусько (с. 201), цьоця Влодзя (с. 201), цьоця Нуся (с. 201), стрийко Дзюньо (с. 201), стрийна Реня (с. 201), дзядзьо Дорко (с. 201), пані Геля (с. 201), Цьоця Гафійка (с. 208).

2) з апелятивом на позначення титулів: пані Мокрицька (с. 60), пані Зеликова (с. 216), халіф Омара (с. 261), Папа Римський (с. 261).

3) з апелятивом на позначення професії: композитор Никодимович (с. 58), рядовий Цвільов (с. 70), лейтенант Барзман (с. 76), прозаїк Влодко (с. 88), поет Мороз (с. 263), бухгалтер Ющенко (с. 263), інженер-конструктор Кучма (с. 263), публіцист Вітренко (с. 263), модельєр Тимошенко (с. 263), шахтар Янукович (с. 263), лектор Кравчук (с. 263).

III. Трислівні номінації

1) з апелятивом на позначення професії: староста Марія Слижук (с. 12), поет Ярослав Павуляк (с. 13), поет Богдан Марцінко (с. 19), художниця Ольга Вітрук (с. 19), директриса А. Мільшина (с. 58), сюрреаліст Орест Яворський (с. 88), поет Олег Лишега (с. 88), політолог Микола Рябчук (с. 88), поетеса Зеновія Кубів (с. 88), художник Ігор Гордієнко (с. 88), поет Василь Гайдучок (с. 88), етнограф Роман Кісь (с. 88), художники Роман Безпалків, Юрко Кох, Влодко Кауфман, Стефко Юзефів, Славко Шимін (с. 88), музикант Віктор Морозов (с. 88), художнику Валерію Шаленкові (с. 96), художник Володя Богун (с. 115), поет Льоня Швець (с. 115), поетеса Наталка Мезенева (с. 122), письменник Пол Боулз (с. 249), драматург Теннессі Вільямс (с. 249) письменники Сол Беллоу, Жан Жене, Трумен Капоте, Гор Відал, Греторі Корсо (с. 249), психоделічний гуру Тімоті Лірі (с. 249), композитор Аарон Копленд (с. 249), письменники-бітники Вільям Берроуз і Джек Керуак, Алек Гінзберг і Лоуренс Ферлінгетті (с. 249), прозаїк Зоран Феріч (с. 255), письменник Хуан Бас (с. 283), гуманіст Лоренцо Валла (с. 283), письменник Генрі Міллер (с. 286), письменник Чарльз Буковскі (с. 286).

IV. Чотирислівна номінація:

Прізвисько: *Німецька Самохідна Гармата Типу Фердінанд (с.90).*

V. Десятислівна номінація:

1) З апелятивом на позначення професії: *письменник Леопольд Франциск Йоган Фердинанд Марія Еквес фон Захер Мазох (с. 265).*

Антропонімна номінація твору “Груші в тісті” усього налічує 292 антропоніми. Однослівна модель налічує 144 імені. Усього 29 чоловічих імен, з них 15 вжиті у повній формі, 14 – у демінутивній формі, 19 жіночих імен у повній формі, 25 у демінутивній формі і 53 прізвиська. Двослівна модель нараховує 74 комбінації – “ім'я + прізвище”. Онімно-апелятивна номінація налічує 24 двослівні назви з апелятивом на позначення родинних стосунків і на позначення титулів і професій та 41 трислівну номінацію на позначення професії.

У творі згадано переважно імена реальних громадських та культурних діячів: *поети Ярослав Павуляк, Богдан Марцінко, Олег Лишега, Василь Гайдучок, Зеновія Кубів, Льоня Швець, Наталка Мезенєва, Микола Вінграновський; художники Ольги Вітрук, Ігор Гордієнко, Володя Богун коспозиторів та науковців.*

Загалом вибір структурної моделі ЛХА залежить від важливості персонажа в художньому творі. Головні герої мають переважно велику кількість найменувань, які отримують від автора твору та інших персонажів відповідно до ситуації. Епізодичні герої в аналізованих творах здебільшого названі або ж просто перелічені за допомогою двочленної моделі.

Отже, у творі “Груші в тісті” переважає двослівна модель номінації. На другому місці однослівна модель.

2.3. Стилiстичнi особливостi антропонiмiв творiв Юрiя Винничука

Найчисельнiшими у творi виявилися лiтературнi антропонiми, якi виконують чимало стилiстичних функцiй, iз-помiж яких основними є номiнативна та характеристична. Характеристична функцiя – багатогранна,

оскільки ЛХА можуть вказувати на національність, регіон, у якому проживає персонаж; також можуть характеризувати героя за вчинком, особливостями характеру, поведінкою, зовнішнім виглядом тощо.

Юрій Винничук витворив трьох центральних персонажів і цілий розсип другорядних.

Перший – *Лукаш Гулевич*, власне, аптекар, але насправді хірург і вірний друг загиблого Мартина, який на виконання останньої волі товариша і бере на себе управління геть не безтурботним бізнесом. Ім'я персонажа виконує характеристичну функцію, означає “*світло, буквально світлий*” [Трійняк, с. 64], оскільки сам герой був людиною такої чесноти, що значно контрастує з іншими персонажами. «*Во ім'я Господа нашого, Ісуса Христа, і Пресвятої Богородиці хочу я, Лукаш Гулевич, будучи при пам'яті і в цілім розумі моїм, скласти отсе признання перед лицем смерті та на випадок, якби Бог милосердний душу мою з грішним тілом розлучив, тую в руки Владиці, Богу Отцю Вседержителю поручаю, уповаючи на милість Його*» [Винничук, с. 7]. Не менш промовистим є і його прізвище *Гулевич* — питомо українське.

Другий львівський кат, *Каспер Яніш*, спадковий відтинач голів і невротичний організатор тортур, свідомий свого ізольованого становища, але не готовий покірливо прийняти долю і затятий будь-що розкрити таємницю свого народження. Типовим є те, що автор наділяє героя двома найменуваннями *Каспер* та *Кат*. Прізвисько *Кат* прямохарактеристичне, оскільки вказує на його фах. “*Кат міста Львова Каспер Яніш перебрав свій вельми поважний фах від батька, ката міста Сянока, у якого був за підмайстра, і виконував свою роботу з запопадливістю й пильністю*” [Винничук, с. 63].

Ім'я ж *Kasper*, перського походження від *kansbar* “охорона скарбниці”, або від санскр. *gataspa* – “майстер, вчитель”, не є стилістично вмотивованим. Проте сама двосліна номінація вказує на його національну приналежність — поляк, бо як і ім'я так і прізвище є типово польськими. Каспер Яніш –

закоханий кат, який рятує від смертної кари відьму **Руту**, скориставшись своїм правом один раз за життя врятувати людину. Каспер мириться із коханням без відповіді, покірно продовжує піклуватися про дівчину, відпускає її, коли Рута заявляє про свої почуття до іншого. Касперу не судилося бути щасливим, та він мудро приймає свою долю. Продовжує шукати відповіді на свої питання

Третя юна чарівниця **Рута**, донька чаклуна і вихованка старої відьми Вівді, незугарні чари якої в один момент і призводять до того, що дівчина фактично стає дружиною ката. Це, так би мовити, партер: герої-маргінали, люди з сірої порубіжної зони суспільства, кожен зі своєю таємницею і дулею в кишені елегантно. Ім'я вмотивоване назвою квітки рута, що є символом очищення, дівочості, цнотливості, відвернення злих духів. Часто рута символізує розлуку, самотність, нерозділене кохання. Сама ж Рута, навпаки, привертала злих духів, бо знала чари від батька. *“Рута володіла деякою кількістю заклинань з решти книжок, але Книгу батько не дозволяв рухати, а коли хотів чогось Руту навчити, то брав у правицю свяченого ножа, у лівицю головку свяченого маку, перевертав ножем кожну сторінку «Великого» чи «Малого Альберта», посипав маком і щойно тоді читав уголос. Так Рута й пізнала була дещо із таємниць світу, хоча душа прагнула набагато більшого, але батько суворо боронив перед нею Бриму Таємних Знань”* [Винничук, с. 24].

А на сюжетних балконах розмістилися, висять і постійно норовлять злізти вниз і бургомістр Бартоломій Зиморович, львівський поет, історик. Перед посадою бургомістра тривалий час був лавником і правником. Ім'я означає *“син бородатого” (сам був бородатий), “син зораного лану”, “син ріллі”*). Тут аптекарський слуга-єврей Айзек, ім'я якого вказує на його національність, тут і доктор-втікач Калькбреннер, який от-от змайструє голема і який вже, між іншим, засвітився колись у *“Танго смерті”*; а ще ж є **Юліана-Лоренцо**, львів'янка, яку приводить у місто сімейна драма, походження імені Юліана латинське. Типово, що воно є жіночим варіантом

чоловічого імені Юліан, адже героїня приховувала те, що вона жінка, обравши чоловіче ім'я — Лоренцо. Означає “сонячна”, що власне і характеризує дівчину. *“Дівчина, перевдягнувшись за хлопця, вступила до університету, і всі роки навчання дбайливо охороняла свою таємницю. Її покликанням була хірургія, а що кращої практики за військові баталії годі було шукати, то Юліана вирушила в Нідерланди і приєдналася до французької армії, яка воювала з іспанцями”* [Винничук, с. 174].

Стилістично невмотивованим є ім'я друга Лукаша Гулевича — **Мартина** (буквально: войовничий) [Трійняк, с. 67]. Герой радше, навпаки, був спокійним та стриманим. *“Отож, поки Мартин прів над старовинними фоліантами з фармакології, я учащав на підпільні анатомічні лекції”* [Винничук, с.10].

Промовистим є ім'я сміттяря **Петрунь** (*Петро - скеля, камінь* [Трійняк, с. 80]). Автор не дарма використовує пестливу форму найменування. *“Він хитро прискалив око, і аптекар, вловивши натяк, налив у келишок цитринової настоянки та подав Петруньові. Сміттяр розпився в широкій вдячній усмішці і, пригубивши трунок та трішки поплямкавши* [Винничук, с.138].

Стилістично вмотивованим є ім'я **Гальшка** (від *Галина — спокій, тиша, штиль на морі, тиха погода*) [Трійняк, с. 112]. Саме цією конотацією автор підкреслив спокій та піддатливість дівчини перед Лукашем Гулевичем. *“А коли я спустився у винарню, аби перекусити, пан Прохазка тихенько мені повідомив, що Гальшка, та, котра має пишні перса і вигинистий стан, сама напросилася до мене на прибирання, і що чоловік її помер під час мору, то, якби я хотів, міг би взяти її під перину”* [Винничук, с. 33].

Виконує характеристичну функцію і ім'я **Стась** — іменування хлопчика, який допоміг Юліані передати листа. Стась — скорочена форма від Станіслав, означає “славний” [Трійняк, с. 87], що точно характеризує цю дитину, адже *“малого Стася вона добре знала, він завше відзначався сумлінністю, й на нього можна було покластися”* [Винничук, с. 292].

Ще одним стилістично вмотивованим є ім'я **Вівдя** — скорочена форма від Євдокія, що означає “благовоління, добра слава” [Трійняк, с. 109]. Автор вкладає в це ім'я протилежне значення, адже жінка була відьмою і знала чари. *“Вівдя була відьмою і помагала всім, хто до неї приходив. З батьком Руги вони зналися віддавна, обмінювалися зіллярськими переписами, настоянками і ліками. Вівдя була єдиною людиною, до якої Руга могла звернутися в таку сумну годину. Вона згадала, як улітку ходила зі старою на трави”* [Винничук, с. 28].

Вказує на зовнішню ознаку персонажа і кличка **Головач** — розбійник, що займався грабунком. *“Він уже здогадався, що потрапив у руки Головача. Уже понад рік Львів повнився чутками про цього грізного розбійника, що зачався в лісах і грабував подорожніх”* [Винничук, с.142].

Промовистим є антропонім **Федько Потурнак**, хоча саме ім'я, яке означає “божий дар” не є вмотивованим [Трійняк, с.92], проте прізвище чітко характеризує персонажа. *“Лавничий суддя Бартоломей Зиморович закликав ката з самого ранку і сповістив, що вдалося впіймати відьму завдяки Федькові Потурнаку, чию доньку вона вчарувала так, що бідолаха зсохлася на шкірку і ледь душу Богові не віддала. А щоб упіймати відьму, Федько вдався до давнього способу. Зиморович з якимсь особливим задоволенням розповідав катові про те, як Федько спочатку зробив позначку на першому пирозі, який було зліплено на Пущання, а коли він зварився, поклав його на піч, аби засох”* [Винничук, с. 105].

Стилістичну функцію виконує і ім'я **Емілія**, або ж скорочений варіант Міля, що означає “ревнителька, послідовниця” [Трійняк, с. 51]. Проте Ю. Винничук вкладає протилежну конотацію, оскільки героїня була жінкою легкої поведінки і аж ніяк не ревнителькою. *“До шинку «Під Жовтим Простирадлом» прийшов посланець, заплатив за дівку, котру звали Емілія, і забрав зі собою, сказавши, що її замовив шляхтич з Голоска Климентович. Емілія була ще юною і привабливою особою, закохавшись у*

морського офіцера, втекла з ним із дому, але довго він нею не тішився і, привізивши до Львова, незабаром покинув, а сам зник” [Винничук, с. 127].

Онім **Парася** частково теж характеризує персонажа. Скорочена форма імені Параскева, що означає “п’ятниця” [Трійняк, с. 153] вказує на мінливу натуру дівчини, у якої було “сім п’ятниць на тиждень”, адже кожного місяця їй подобався інший. *“Надаремно купував їй персні, стяжки і хустки. Парася радо приймала дарунки, але потім сміялася з нього*” [Винничук, с. 50-51].

Антропонім **Пелагія**, що означає “морська” [Трійняк, с. 153], характеризує спокійний стан персонажа після перебування у храмі святої Параскеви. *“А в цей час над церквою раз по раз лускали громи і шмагали блискавки, але четвертого дня Пелагію зустріла погідна днина. Вона, як і обіцяла, проходила увесь рік у рясі, і той нечистий перелесник таки відступив від неї”*[Винничук, с. 244].

Вкладає протилежне значення Ю. Винничук і в онім **Зофка**. Скорочений варіант імені Софія, що означає “мудрість” [Трійняк, с. 160] аж ніяк не характеризує героїню, що була жінкою легкої поведінки. *“Оце щойно біля шинку «Під Жовтим Простирадлом» бачив таку одну, — сказав аптекар. — Зофкою зветься. Тиждень тому я дав був їй ліки. Я не певен, що вона вилікуватися, але бачу, вже знову взялася до діла*” [Винничук, с. 136].

Цікаве значення онімів **Ганна Шимкова та Софія Будельська**. Доонімні значення їх імен ніби протилежні. Так, Ганна означає “милосердна”, проте такою була Софія, яка взяла усю провину за шабаш на Лисій Горі на себе, а “мудрість” Софії передалася Ганні, яка вирішила вберегти своє життя. *“— Уже буде рік, як мене Софія Будельська намовила і навчила чаклувати, але нікому жодної шкоди я не завдала, — казала Ганна Шимкова”* [Винничук, с. 86].

Лєвова частка онімів у творі “Аптекарь” є найменнуваннями реальних постатей, тому їх вживання носить номінативну функцію, а не стилістичну.

Не менш промовистими є антропоніми в у творі “Груші в тісті” Юрія Винничука. Хоча більшість найменувань позначають реальних людей, знаходимо і кілька видуманих персонажів.

Найширший спектр однослівних номінацій представлений саме жіночими іменами.

Онім **Рая** (с. 7) виконує стилістичну функцію. Скорочена форма імені Раїса – означає “легка” [Трійняк, с. 155]. Це повністю характеризує героїню, адже письменник так її і описує. *“Наступного дня я мирно почала пав на історичний факультет і став шукати комсорга Раю. Знайшов. То була дівчиця років двадцяти п’яти, вища за мене і з далеко не комсомольським бюстом”* [Винничук, с. 7].

Цікавим є найменування **Рока** (повне Роксолана – русинка, українка [Трійняк, с. 156]. Автор скорочує це ім’я, щоб увиразнити незвичність дівчини, яка займалася спіритизмом. Те ж саме стосується і імені Ока (повне Оксана - гостинність, чужий, чужоземний [Трійняк, с. 148]). *“Кілька днів перед тим ми зі Славком побували на спіритичному сеансі. Запросили нас дві сестрички Рока і Ока (Роксоляна і Оксана), які мешкали у тім будинку, де зараз ресторація «Купол»”* [Винничук, с. 27]. Також тут маємо схоже і фонетичне звучання.

Використовує письменник онім **Мар’яна**, що означає “гірка, кохана, бажана + милосердна” . *“Незабаром до мене підсіли дві гарненькі дівчини. Обидві високі, та це єдине, що у них було спільне. Одна з них мала кругленьке личко, густе темне волосся і налите здоров’ям тіло. Друга була руда, з тонкими рисами обличчя і хитрим поглядом”* [Винничук, с. 34]. Автор характеризує її *“вчилась у поліграфічному й була тупа, як корок, але мала тата — директора бази”* [Винничук, с. 35]. Тобто ніякого стилістичного навантаження це ім’я не має.

Юрій Винничук обирає онім **Мальва** для найменування доповіді про малознаного українського поета та вирішує обрати видуману поетесу, яка померла замолоду. І сам же творі пояснює стилістичну функцію цього

антропоніма: *“Мені це ім’я дуже сподобалося, воно звучало так екзотично, а водночас і по-українському, що відразу в уяві сплила якась юна панна в капелюшку з квітами і в довгій сукні”*[Винничук, с. 148].

Характеристичну функцію виконує ім’я першого кохання письменника **Світлана**, що означає – світла [Трійняк, с. 85] як у мовознавчих словниках, так і в сприйманні та описі самого автора: *“То було моє перше велике кохання і, як кожне перше велике кохання, щасливе уже тим, що не завершилось шлюбом. На Світлану я звернув увагу ще в школі, хоча ми навчалися в різних класах, в інституті ми опинилися в одній групі”*[Винничук, с. 85].

Онімом **Марта** названо подругу Ю. Винничука, що означає “пані, господиня” яскраво характеризує героїню, адже з уст автора вона : *“У цей мент вона виразно панувала наді мною, як Арарат над пустелею. Вона була певна, що вхопила мене в жменю, міцно затисла і вже не випустить, хоч і як би я пручався. Врешті-решт вона саме цього й чекала — мого пручання, мого виборсування з тенет”* [Винничук, с. 168].

Ім’я **Уляна** в перекладі з грецької означає “щастя”. Проте цього вона, на думку письменника, йому не приносила: *“Уляна сама не роздягнеться. Ні за що в житті. Крім того, завше вбирає майтки. Такий стиль. Ну, що ж, і їх викреслюю”* [Винничук, с. 185].

Цікавим є онім **Руся**, бо, по факту, ми не знаємо, яке саме ім’я є повне. Це ж питання ставить собі і автор:

А ось і ви! — втішилася цьоця. — Як там Рисьо? А Руся?

Сідайте до зеленої «Волги». Олюсь, веди пана Зеня.

— Ти запам’ятав? — штурхнув ліктем стрійко. — Тато — Рисьо, мама — Руся.

— Цікаво, як звучать їхні повні імена.

— Певно Борис та Ірина, Іруся.

— А ще Катруся, Маруся, Віруся, Даруся...

— Дурна львівська звичка, — буркнув стрійко, — геть усе перекручувати [Винничук, с. 202-203].

Характеристичну функцію виконує онім **Ірина**, що означає “мир, спокій” [Трійняк, с.127]. Сам автор зауважує, що вона “була тепла і затишна, я б із задоволенням звився клубочком у неї на колінцях і заснув” [Винничук, с. 44].

Онім **Лена**, що походить від Олена – “сонячне світло, смолоскип” також прямо характеризує дівчину, “типова сибірячка, страшна, як армійське життя очима цивільного, але очі солдата мають інше бачення, вони зазирають в душу, а душа Лени була світла і янгольська” [Винничук, с. 70].

Ольга, що означає “свята” [Трійняк, с. 51], зовсім не була такою у творі. “Оля була дівчиною не стільки товстенькою, як пишною, якщо ви вловлюєте цей нюанс. Очка в неї відразу спалахнули, і вона почала нас грайливо випитувати, чому це ми вирішили податися на таку непрестижну роботу” [Винничук, с. 151].

Стилістична і характеристична функції онімів у творі “Груші в тісті” найкраще розкрита у прізвиськах персонажів.

Так онім **Пампушка** вказує на будову тіла подруги Богдана, яка до того ж постійно їсть: “Пампушка сиділа біля нього, пильним оком вишукувала ще щось їстівне і підсовувала поетові” [Винничук, с. 21].

Пампушка мала ще одне ім’я, подароване Бодєю, – **Сонечко**: “Бодьо прихопив свою вірну Пампушку, яку він називав Сонечком і писав їй ніжні записки. Одного разу, не заставши її у гуртожитку, залишив на дверях кімнати такий історичний напис: «Сонечко, чому ти сховалось за хмарку?»” [Винничук, с. 56].

В усіх друзів-персонажів були прізвиська, кожне з яких, як зазначає автор, мало свою історію. Оскільки Грицько був гуру, то він сам собі вигадав псевдо **Чубайрон**. Олег Лишега став **Генералом** після слів Ореста Яворського: “Коли я в жартах генерал, то ти тільки прапорщик” [Винничук, с.90]. Другий у свою чергу став **Прапорщиком**. Миколу Рябчука прозвали **Кроликом** через те, що під час п’янок у нього червоніли очі. Першу

його дружину, відому перекладачку з англійської Марію Габлевич, Ігор Гордієнко з Прапорщиком прозвали **Очковою Змією**, оскільки вона носила окуляри. Дружину Лишеги, поетесу Наталку Мезенєву, ця ж парочка прозвала **Німецькою Самохідною Гарматою Типу Фердінанд**, або просто і дохідливо — **Фердінанд**. Проте автор зауважує, що *“незважаючи на такі не надто естетичні прізвиська, обидві панни були неабияк привабливі”* [Винничук, с. 90]. Самого ж Юрія Винничука Чубай прозвав **Чемоданом** через те, що у його голові напхано всього, як у валізі. Дехто висував версію, ніби це тому, що письменник возив усюди за собою валізу, повну рукописів. Крім цього, автор ще мав прізвисько **Вінні**, здебільшого його так пестливо називали панночки. Олега Лешегу Ігор Гордієнко прозвав **Ельзою Іванівною** через його манірність *“Олег був худий, але, переймаючись своєю виразкою, намагався їсти часто. Голодний, він був роздратований, а ситий — сама доброта, з усього сміявся і тішився”* [Винничук, с. 96].

Характеристичним є і прізвисько **Шкілет**, який мав ще й назву **Туберкульозний**: *“Третім був Шкілет, худючий хлопчина, який обліковував надходження і випишував накладні на вивіз книг. Спочатку ми з Олегом прозвали його Туберкульозником, але що це слово треба було довго вимовляти, перехрестили на Шкілета”* [Винничук, с. 105].

Згадує також Юрій Винничук і прізвисько своєї шкільної вчительки — **Кобра**: *“...одного разу сказала вона сухим тоном учительки географії на прізвисько Кобра, з якою пов'язувала свої сексуальні марення половина нашого 10 «Б»..”* [Винничук, с. 164].

Отже, антропонімікон аналізованих творів Юрія Винничука є цілісною художньою системою, у якій враховано особливості характерів, вчинків та зовнішності персонажів.

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕФІРІЯ ОНІМНОГО ПРОСТОРУ У ТВОРАХ ЮРІЯ ВИННИЧУКА

Літературно-художня топонімія є не менш важливою у канві художнього твору. Топоніми в художньому творі нерозривно пов'язані з іншими класами власних назв, і всі разом вони становлять онімний простір художнього твору, у якому назви географічних об'єктів посідають значне місце.

Топоніміка (від грец. *topos* - місце і *onoma* - імя, назва) - наука, що вивчає географічні назви, їх походження, смислове значення, розвиток, сучасний стан, написання і вимову. Топоніміка є інтегральною науковою дисципліною, яка розташована на стику трьох наук і використовує дані з трьох областей знань цих наук: географії, історії та лінгвістики.

Твір Юрія Винничука “**Аптекарь**” налічує 53 топоніми. Серед них можна виділити:

1) **ойконіми**, які вживаються здебільшого для орієнтації читача в просторі. **Ойконім** – вид топоніма, власна назва будь-якого поселення: міста, села, а також назви хуторів, висілків та ін. (*Львів (с. 50), Париж (с. 262), Страдча (с. 7), Клатенфурт (с.8), Зальцбург (с. 10), Шкло (с. 20), Прага (с. 187), Вижів (с. 48), Жовква (с. 69), Малехів (с. 160), Сокаль (с. 300), Белз (с. 300), Неаполь (с.13).*

2) **гідроніми**: (*Мармурове море (с. 14), Полтва (с.95), Буг (с.95), Балтійське море (с.95).*

3) **ороніми** – вид топонімів, власні назви будь-яких елементів рельєфу земної поверхні, що виконують локалізаційну функцію (*Альпи (с. 16), Лиса гора (с.41), Каліча гора (с.201), гора Страт (с. 79), Шибеничний верх (с. 79).*

4) **хороніми** – вид топонімів, власні назви будь-якої території, області, району, краю, що у творі переважно виконують орієнтаційну функцію (*Венеція (с. 10), Гдяньск, Падуя (с. 10), Мекка (с. 12), Мальта (с. 12), Кандія (с. 12), Тоскана (с. 13), Санта-Каталіна (с. 14), Австрія (с. 16), Баварія (с.*

17), Багдад (с. 35), Єгипет (с. 36), Пруссія (с. 54), Шкоція (с. 61), Османська імперія, Венеційська республіка (с. 2), Галицька Русь (с. 16), Європа (с. 99), (“Були то люди, які зневажали всіх, хто живе з торгівлі, у той час, як ледь не вся Венеція торгувала, а отже венеційці з лицарями ненавиділи одне одного навзаєм та за кожної нагоди шпигали”);

5) урбанонім: вулиця Бабеля, Дорога за оленем (с. 42), Ринок (с. 42), Шембековій вулиці (с. 201), Капітульна (с.271), Високий Замок (с. 203).

Найбільше у творі зафіксовано урбанонімів та хоронімів. Інші різновиди топонімів є менш чисельними або взагалі трапляються спорадично.

З-поміж інших класів онімів зафіксовано такі:

1) **теоніми** – власні назви Бога, божества в будь-якій релігії, міфології, пантеоні ¹(Господь (с. 7), Ісус Христос (с. 7), Пресвята Богородиця (с. 7), Бог (с. 7), Владика (с. 7), Отець Вседержитель (с. 7), Найсвятіша Діва (с. 7), Білобог (с. 23), Чорнобог (с. 23), Єгова (с. 28), Аллах (с. 28), Святovitові (с. 28).

2) **агіоніми** – імена святих² (свята Катерина(с.77), святий Антоній Пустельника (с.90) святий Пахомій (с.90), святий Ромуальд (с.90), святий Іларіон (с.90), святий Дунстан (с.90), свята Маргарита (с.90);

3) **хрематоніми** - назви різних предметів: знарядь праці, зброї, інструментів, приладів, побутових предметів, коштовностей і т. ін.³ (**ліки:** «De quinta Essentia» (с. 34), «Aurora philosophorum» (с.34), «Philosophia occulta» (с.35), «Thesaurus thesaurorum» (с. 34), корабель «Сан-Єронімо»(с.173));

4) **ідеоніми** – власні назви окремого об'єкта культури, науки, мистецтва, взагалі духовності, тобто назви художніх, музичних творів, наукових, релігійних, публіцистичних праць, найменування картин,

¹ Словник української ономастичної термінології / Уклад. Бучко Д. Г., Ткачова Н. В. – Харків: Ранок – НТ, 2012. – С.170.

² Там само. – С.33.

³ Там само. – С.189.

скульптур, кінофільмів, а також театральних, циркових вистав, балетів¹: «Великий Альберт. Таємниці чоловіків і жінок» (с. 214), «Малий Альберт. Чудесні секрети натуральної і кабалістичної магії, або ж Непорушна скарбниця тайн» (с. 214), «Еґремонд, або Пекельні сили, підвладні людині» (с. 24), «Стеганографія» (с. 24), «*Clavicula Salomonis*», чи то пак «Ключ Соломона» (с. 34), «Анатомічний театр» (с. 55), «*Maleus maleficarum*, або ж Відьомський молот ченців-домініканців Генрика Інстіторіса та Якова Шпренгера, котру з латини переповів монастиря святого Онуфрія ві Львові чернець Гандрей року Господнього 1578» (с. 106), «Ворон» (с. 227), «Каббалу» (с. 260), «Сифіліс, або ж Галлська болячка» (с. 262).

Назви більшості книг дозволяють поринути в атмосферу відьомства та чаклунства: «Серед таємних книг старого чорнокнижника були й цілком безпечні книги, як от «Великий Альберт. Таємниці чоловіків і жінок» та «Малий Альберт. Чудесні секрети натуральної і кабалістичної магії, або ж Непорушна скарбниця тайн», та лише одну книгу він називав не за її титулом, а одним-єдиним словом Книга, хоч і мала вона назву «Еґремонд, або Пекельні сили, підвладні людині», а була вона завбільшки у половину людського зросту і стояла в коморі прикута ланцюгом до кривої балки [Винничук, с. 24].

5) Ергоніми – власні назви певного об'єднання людей: організації, партії, установи та ін.²: «Під Крилатим Оленем» (с. 31), «Анатомічний театр» (с. 55), «Під Красною Єленою» (с. 68), «Під Грифоном» (с. 133), «Під Короною» (с. 65), «Під Пістрявою Качкою» (с. 182), «Під Трьома Гаками» (с. 239), «Під Жовтим Простирадлом» (с. 63), «Під П'яним Турком» (с. 214), Горішня (с. 85), Біла (с. 85), За Ґратою (с. 85), Весела (с. 85), Гелязинка (с. 85), Аведичка (с. 85) Дорошка (с. 85), шпиталь Святого Духа (с. 197), шпиталь Святого Лазаря (с. 201), Падуанський університет (с. 9), «Під Срібною Черепахою» (с. 8). Важливо, що характерною особливістю творення

¹ Словник української ономастичної термінології / Уклад. Бучко Д. Г., Ткачова Н. В. – Харків: Ранок – НТ, 2012. – С. 94.

² Там само. – С. 85.

ергонімів є те, що більшість з них описового типу і вживаються з прийменником *під*.

Повість “*Груші в тісті*” налічує 67 **топонімів**.

Літературно-художні топоніми у романі Юрія Винничука послуговували не тільки локалізаційним орієнтиром, але й ужиті з метою відобразити певне суспільно-політичне явище (Сибір – явище заслання, Грузія, Багдад – війни, Союз Радянських Союзів, – історичне минуле тощо), соціальний стан та імідж тих, хто їх уживає (Ялта, Анталія, Бенілюкс, Хорватія, Балтійське узбережжя – місця відпочинку заможних людей) та ін.

1) **ойконіми** – Львів (с. 13), Настасов (с. 13), Франківськ (с.14), Харків (с.17), Городок (с. 36), Брюховичі (с.26), Вінниця (с. 70), Москва (с.73), Вінниця (с. 70), Рим (с.99), Кременчук (с. 116), Коктебель (с. 117), Ялта (с. 117), Франкфурт (с.130), Станіславів (с. 89), Торонто (с. 201), Канада (с. 240);

2) **ороніми** – вид топонімів, власні назви будь-яких елементів рельєфу земної поверхні¹ (Карпати (с. 88));

3) **хороніми** – вид топонімів, власні назви будь-якої території, області, району, краю: (Югославія (с.18), Воєводина (с.18), Україна (с.20), Союз (с.20), Туреччина (с. 40), Тбілісі (с. 48), Закарпаття (с.53), Чілі (с.54), Польща (с.59), Чукотка (с. 88), Крим (с.99), Хорватія (с. 153), В'єтнам (с. 208), Тюмень(с. 215), Америка (с. 240), Танжер (с. 249), Марокко (с. 249), Скандинавія (с. 253), Севільї (с. 254), Русь (с. 261), Середня Азія (с. 261), Кавказ (с. 261), Східна Європа (с. 261), Сахалін (с. 261), Камчатка (с. 262), Японія (с. 261), Сараєво (с. 263), Оклахома (с. 264), Галіція-Льодомерія (с. 265),);

3) **урбанонім** – вид топоніма, власна назва будь-якого внутріміського об'єкта: вулиці, площі, парку, скверу, театру, церкви, будинку культури,

¹ Словник української ономастичної термінології / Уклад. Бучко Д. Г., Ткачова Н. В. – Харків: Ранок – НТ, 2012. – С.144.

стадіону, кладовища та ін.¹: *пам'ятник Франкові (с.11), пам'ятник Шевченкові (с.13), вулиці Бандери (с. 32), Личаківська (с. 34), Мучна (с.32), Замарстинів (с. 88), Кавалерійська (с. 88), Погулянка (с. 88), Високий замок (с.91), проспект Свободи (с.91), Валова (с.98), Стрийський парк (с.102), на Саксаганського (с. 115), Майорівка (с. 122), Сихів (с. 157), Підвальна (с. 175), палац Потоцького (с. 200), Набережна (с. 250).*

Найбільше у творі зафіксовано урбанонімів та хоронімів. Інші різновиди топонімів є менш чисельними або взагалі трапляються спорадично.

З - поміж інших класів онімів зафіксовано такі:

1) **теоніми** – власні назви Бога, божества в будь-якій релігії, міфології, пантеоні² (*Ісус (с. 71), пророк Магомет (с.71), святий Петро (с. 260), святий Павло (с. 260), святий Лука (с. 260), святого Миколай (с. 266)*).

2) **міфоніми**: (*Снігова королева (с. 122), Кай (с. 122), Бетмен (с. 198), Мікі Мавс (с. 246)*).

3) **хрематоніми** – назви різних предметів: знарядь праці, зброї, інструментів, приладів, побутових предметів, коштовностей і т. ін.³ (*БТР (с. 26), «Волга» (с.26), телевізор «Електрон» (с.76), вина «Слов'янське» (с. 115), портвейну «Приморський» (с. 115)*).

4) **ідеоніми** – вид хрематоніма, власна назва окремого об'єкта культури, науки, мистецтва, взагалі духовності, інакше назви художніх, музичних творів, наукових, релігійних, публіцистичних праць, найменування картин, скульптур, кінофільмів, а також театральних, циркових вистав, балетів та ін.⁴: *журнали «Прапор» («Березіль») (с. 17), щорічник «Вітрила» (с. 19), газета «Прикарпатська правда» (с. 15), кіножурнал «Радянська Україна» (с. 17), «Архіпелаг ГУЛАГ» (с. 33), кварталник «Поезія» (с. 54), «Прикарпатська правда» (с. 69), Коран (с. 71), «Діви ночі» (с. 84), журнал*

¹ Словник української ономастичної термінології / Уклад. Бучко Д. Г., Ткачова Н. В. – Харків: Ранок – НТ, 2012. – С.184.

² Там само. – С.170.

³ Там само. – С.189.

⁴ Там само. – С.94.

«Скриня» (с. 88), «Біоміцин»(с. 8), «Сонцедар»(с. 8), п'єса «Друже Лі-Бо, брате Ду-Фу» (с. 90), роман «Вітер косив траву» (с. 90), том «Анжеліки» (с. 103), «Антологія сучасної в'єтнамської поезії» (с. 107), «Смерть Артура» (с. 108), повість «Сад п'яних вишень» (с. 115), поема «Вертеп» (с. 122), поему «Відишування причетного» (с. 122), «Панну Інну» (с. 130) , «Шуге бєбі лав» (с. 130), Біблія (с. 151), книга «Культурний рух на Україні» (с. 163), «Тарас Бульба» (с. 163), лікер «Старий Таллінн» (с. 168), «Отче наш» (с. 216), «Гамлет» (с. 263), «Божественна комедію» (с. 263), «Дон Кіхот» (с. 263), «Гаргантюа і Пантагрюеля» (с. 263).

5) Ергоніми: «Красная Звезда» (с. 7), «Бомбей» (с.8), Будинок офіцерів (с. 10), організація «Студентського вогника» (с. 12), КГБ (с. 13), Чернівецький університет (с. 13), Львівський університет (с. 24), Совіцька армія (с. 23), «Колиба»(с.26), «Кентавр» (с. 30), бібліотека Стефаника (с. 18), готелю «Інтурист» (тепер — «Жорж») (с. 38), Кавказький зал (с. 40), Оперний (с. 41), готель «Львів» (с. 41), Шевченківський суд (с. 63), Кульпарків (с. 68), Червона армія (с. 85), кафе «Соната» (с. 98), кінотеатр «Львів» (с. 102), книгарня «Дружба» (с. 106), «Антологія сучасної поезії ГДР», кнайпа «Нектар» (с. 115), радіо «Свобода» й «Голос Америки» (с. 122), «Комарик» кнайпа (с. 122), Верховна Рада (с. 161), ресторан «Львів» (с. 178), СС «Галичина» (с. 199), кафе «Ватра» (с. 203), група «Бітлз»(с. 249),

б) геортоніми – назви свят¹: Великодні свята (с.14), , День космонавтики (с.53), День перемоги (с.53), День Паризької комуни (с.53), , Перше травня... (с.53),

Периферія онімного простору творів “*Аптекарь*” та “*Груші тісті*” охоплює широкий спектр.

У творах письменника топоніми переважно називають реальні географічні об'єкти, і таким способом автор надає місцю дії реальності.

¹ Словник української ономастичної термінології / Уклад. Бучко Д. Г., Ткачова Н. В. – Харків: Ранок – НТ, 2012. – С.69.

Топоніми виконують просторово – орієнтаційну, локалізаційну функцію. Найбільше у працях письменника застосовано ойконіми і хороніми. Варто також відзначити, що неабияке місце надається великій кількості ергонімів та ідеонімів. Вони додають культурного колориту повістям, дають змогу глибше зрозуміти навіть тогочасний дискурс.

Крім цього, у текстах зафіксовано багато теонімів та міфонімів, що виконують сакральну функцію (*“- Дуже прошу прислухатися до її прохання. Усе решта вона передасть тобі усно. Можеш їй довіряти, як і я довіряю. І нехай тобі Господь і Пресвята Матір Божя допоможуть у всіх починаннях»*).

Отже, усі літературно-художні оніми у творах Юрія Винничука вжиті недаремно, оскільки „працюють” на цілісність художнього твору, на його мистецьку завершеність.

ВИСНОВКИ

Власні назви відіграють важливу роль у композиції художніх творів, тому така галузь мовознавства, як літературно-художня ономастика, продовжує стрімко розвиватися. Літературні власні назви відрізняються від загальних певними особливостями, які простежуються у всіх літературних творах. Власні назви в художніх текстах можуть розповідати про характер своїх референтів, проте основною рисою літературних онімів є їх вторинність у порівнянні з загальними.

Дослідження показало кількісне та якісне співвідношення онімної лексики з художнім цілим, розкрило роль власних назв у створенні художнього тексту. У романі “*Аптекарь*” виявлено 216 онімів, у романі “*Груші в тісті*” – 442. Найчисельнішими у творах виявилися літературні антропоніми, які виконують чимало стилістичних функцій, із-поміж яких основними є номінативна та характеристична. Характеристична функція – багатогранна, оскільки ЛХА можуть вказувати на національність, регіон, у якому проживає персонаж; також можуть характеризувати героя за вчинком, особливостями характеру, поведінкою, зовнішнім виглядом тощо.

Крім характеристичної, ЛХА у творах також відіграють емотивну функцію, яка виражається вживанням пестливо-здрібнених імен:

У магістерській роботі усі ЛХА поділено на такі групи:

Однослівні номінації, до складу яких входять: 1) власні чоловічі імена, репрезентовані повними (*Тенгіз, Левон, Кантарія, Олексій, Гогена, Ромео, Абрам, Давид, Лукаш, Мартин, Франц, Лоренцо, Айзек*) та демінутивними формами (*Юрко, Коля, Орцьо, Петрунь, Стась*) 2) власні жіночі імена, репрезентовані повними (*Марина, Роксолана, Оксана, Мар’яна, Марія, Адольфіна, Квітослава, Дзвенислава, Меланія, Мальва, Віра, Світлана, Марта, Ліда, Уляна, Оріся, Єва, Ізольда*) та демінутивними варіантами (*Наталочка, Катрю, Дануся, Галюся, Олюня, Мартуся, Руся, Катруся, Маруся, Віруся, Даруся...*). 3) прізвища (*Домбровський, Вінграновський,*

Брежнєв, Кушнір, Стаффа, Галчинського, Штірліц, Фрейда, Бандера, Мазєпа, Єсенін, Верлен, Бодлер, Гемінгвей, Шеллі, Кітсом, Блейк);

Двослівні номінації презентовані такими моделями:

1) **“ім’я + прізвище”**: *Микола Вінграновський, Павло Ребро, Григорій Петрука-Попик, Роман Гнатишин, Роберт Третьяков, Володимир Брюгген, Юрко Ковач, Мігай Ковач, Стефан Ковалів, Любов Яновська;*

2) **“ім’я + по батькові”**: *Юрій Павлович.*

Онімно-апелятивна номінація налічує двослівні та трислівні номінації: 1) з апелятивом на позначення родинних стосунків: *дружина режисера Хиановського, дядько Микола, стрийко Зеньо, вуйко Дозьо, вуйко Дусько, цьоця Влодзя, цьоця Гафійка;* 2) з апелятивом на позначення титулів: *пані Мокрицька, пані Зелікова, халіф Омар;* 3) з апелятивом на позначення професії: *композитор Никодимович, рядовий Цвільов, лейтенант Барзман, прозаїк Влодко, поет Мороз, бухгалтер Ющенко, шахтар Янукович.*

У творі “Аптекарь” зафіксовано десятислівну номінацію з апелятивом на позначення професії: *письменник Леопольд Франциск Йоган Фердинанд Марія Еквес фон Захер Мазох.*

Загальна кількість антропонімів у творах “Груші в тісті” та “Аптекарь” – 402.

Надзвичайно важливу роль у канві тексту відіграють і топоніми. Вони слугують для створення локальної характеристики твору, надають творові просторової реалістичності, смислового значення тощо.

Твори Юрія Винничука фіксують такі класи топонімів:

1) ойконіми: *Львів, Париж, Янів, Стадча, Клатенфурт, Зальцбург, Шкло, Прага, Вижів, Жовква, Малехов, Сокаль, Белз, Неаполь;* 2) гідроніми: *Мармурове море, Полтва, Буг, Балтійське море;* 3) ороніми: *Карпати* 4) хороніми: *Югославія, Воєводина, Україна, Союз, Туреччина, Закарпаття, Чілі, Польща, Чукотка, Крим, Коктебель, Хорватія, В’єтнам, Тюмень, Америка;* 5) урбаноніми: *вулиці Бандери, Личаківська, Мучна, Замарстинів, Кавалерійська, Погулянка, проспект Свободи, Валова, Сихів, Підвальна.*

Загальна кількість топонімів у творах письменника – 136.

Крім цього, зафіксовано в контекстах й інші види онімів, зокрема:

1) хремотоніми: БТР, «Волга», телевізор «Електрон», вина «Слов'янське», портвейну «Приморський»; **2) ергоніми:** ; «Красная Звезда», «Бомбей», Будинку офіцерів, організацію “Студентського вогника,” КГБ, Чернівецького університет, Львівського університету, Свіцької армії, «Колиба», «Кентавр», бібліотека Стефаника; **3) теоніми:** Ісус, пророка Магомета, святий Петро, святий Павло, святий Лука, Святого Миколая; **4) агіоніми:** Свята Катерина, Святого Антонія Пустельника, святого Пахомія, святого Ромуальда, святого Іларіона, святого Дунстана, святу Маргариту; **5) геортоніми:** Великодні свята, День космонавтики, День перемоги, День Паризької комуни, Перше травня; **6) ідеоніми:** журнал «Прапор» («Березіль»), щорічник «Вітрила», газета «Прикарпатська правда», кіножурнал «Радянська Україна», «Архіпелаг ГУЛАГ», кварталник «Поезія», «Прикарпатській правда», «Діви ночі».

Загальна кількість інших онімів – 120.

Отже, основними онімними одиницями виявилися літературно-художні антропоніми (вони й кількісно найчисельніші), а інші поетоніми слугують допоміжними засобами характеристики персонажів, конкретної епохи, історичної події тощо. Онімний простір творів Юрія Винничука про Львів є однозначно неординарним, насиченим та багатограним, що зумовлено власне структурою, сюжетом та композицією творів, у яких оніми є особливими елементами вираження форми та змісту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Белей Л. О. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії. – Ужгород, 2002.
2. Белей Л. Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX – XX ст. / Л. О. Белей. – Ужгород, 1995.
3. Белей Л. О. Літературно-художня антропонімія як мовно-стилістичний засіб розкриття характерів персонажів // Українська мова і література в школі. – 1993. – №7. – С. 31-36.
4. Белей Л. О. До проблеми терміно-понятійної нормалізації літературно-художньої антропоніміки // Проблеми слов'янської ономастики: Зб. наук. праць. – Ужгород, 1999. – С. 10-12.
5. Белей Л. О. Офіційні і розмовні варіанти // Українська мова і література в школі – 1986. – №6. – С. 63-64.
6. Белей Л. О. Про соціальне в українській антропонімії // Українська мова та література в школі. – 1990. – №10. – С. 49-51.
7. Белей Л. О. Як «промовляють» імена літературних персонажів: про мовні засоби української літературно-художньої антропонімії // Мовознавство. – 2002. – №1. – С. 23-31.
8. Белей Л. О. Літературно-художня антропонімія як джерело розвитку національного іменника українців // Мовознавство. – 1993. – №3. – С. 35-40.
9. Васильева Н. В. О функциях собственных имен в художественных текстах // Вопросы филологии. – 2005. – № 3. – С. 23–25.
10. *Вегеш А.І.* Традиції та новаторство української літературно-художньої антропонімії посттоталітарної доби / А.І.Вегеш. – Ужгород, 2012. – 270 с.
11. Винничук Ю. Аптекарь: роман / Юрій Винничук; худож.-оформлювач Л. П. Вировець. — Харків: Фоліо, 2015. — 318 с.
12. Винничук Ю. Груші в тісті / Юрій Винничук. — Харків: Фоліо, 2017.

— 286 с.: іл.

13. Калинин В. М. Поэтика онима / В. М. Калинин. – Донецк: Юго-Восток, 1999.
14. Калінкін В. Онімний простір та поетонімосфера: загальне і специфічне в обсязі й змісті / Валерій Калінкін // Наукові записки. Серія: Мовознавство. — Тернопіль : ТДПУ, 2003. — Вип.1. — С. 24–27.
15. Калінкін В. М. Теоретичні основи поетичної ономастики: Автореф. дис... доктора філол. наук. –К., 2000. – 35 с.
16. Карпенко О. Ю. Ментальна організація власних назв // О. Ю. Карпенко Мовознавство. – 2004. – № 4. – С. 25.
17. Карпенко О. Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження / О. Ю. Карпенко // Записки з ономастики = Opera in onomastica : збірник наукових праць / ред. кол. : О. Ю. Карпенко (відп. ред.) [та ін.]. – Одеса, 2000. – Вип. 4. – С.68-74.
18. Карпенко Ю. А. Пушкинский ономастикон „Повести Белкина” / Ю. А. Карпенко // Русское языкознание. – 1981. – № 2. – С. 80 – 86.
19. Карпенко Ю. О., Мельник М. Р. Літературна ономастика Ліни Костенко: Монографія. — Одеса: Астропринт, 2004.- С.20 - 24.
20. Карпенко Ю. Власні назви в художній літературі // Літературна ономастика: зб. статей. Одеса: Астропринт, – 2008. – С.217-219.
21. Карпенко Ю. А. Специфика имени собственного в художественной литературе // Onomastika. – 1986. –Т. 31. – С. 5-22.
22. Карпенко Ю. О. Функції топонімічних назв у творах О. Ю. Кобилянської. До питання про топонімічну стилістику // Творчість Ольги Кобилянської. – Чернівці, 1963. – С. 59-60.
23. Карпенко Ю. О. Про назви творів Ліни Костенко // Культура слова. – 1991. – Вип. 41. – С. 102-103.
24. Климчук О. В. Літературно-художній антропонімікон П. Куліша: склад, джерела, функції : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01. Ужгород, 2004. - С. 2

25. Колесник Н. Термінологічні суперечки в царині літературної ономастики і фольклорна ономастика / Наталія Колесник // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. Соціальні комунікації. Присвячується 90-річчю від дня народження Й. О. Дзєндзелівського. – Ужгород: Вид-во УжНУ „Говерла”, 2011. – С. 122-127.
26. Литвин Л. В. Ономастична система художньої прози (на матеріалі французьких романів ХІХ-ХХ століть): дис... канд. філол. наук: 10.02.05. К., 2006. – 21 с.
27. Мельник Г. І. Онімїкон у структурі ідіостилю (на матеріалі поезії Євгена Маланюка) : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01. Одеса, 2009. – 21 с.
28. Мельник М. Р. Ономастика творів Ліни Костенко: Автореф. дис... канд. філол. наук. – Одеса, 1999. – 18 с.
29. Немировская Т. В. Некоторые проблемы литературной ономастики / Т. В. Немировская // Актуальные проблемы русской ономастики : сб. научн. тр. – К. : УМК ВО, 1988. – С. 112 – 122.
30. Немировская Т. В. Собственные имена в творчестве М. М. Коцюбинского: Автореф. дис... канд. филол. наук. – К., 1988. – 20 с.
31. Немировская А. Ф. Ономастическое пространство в художественном тексте (на материале романа О. Т. Гончара «Твоя заря») / Автореф. дис... канд. філол. наук. – К., 1989. – 16 с.
32. Немировская Т. В. Собственное имя в творчестве М. М. Коцюбинского: Автореф. дис... канд. филол. наук. – К., 1988. – 20 с.
33. Німчук В. В. Українська ономастична термінологія (проект) // Повідомлення Української ономастичної комісії. – К.: Наукова думка, 1966. – Вип. 1. – С. 24-43.
34. Пономарів О.Д., Різун В. В. Сучасна українська мова. Київ : Либідь, 2005. – 400 с.
35. Попович А. С. Мовностилістичні особливості української сатирично-

- гумористичної прози : монографія. Кам'янець-Подільський, 2008. – 172 с.
36. Попович Н. Функціональне навантаження літературно-художніх антропонімів у драматичних творах М. Старицького // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: Зб. наук. праць. – Ужгород, 2002. – Вип. 6. – С 130-134.
37. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – С. 60.
38. Сколоздра О. Р. Промовисті імена в малій прозі Івана Франка // Актуальні проблеми слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук. ст. / Відп. ред. В. А. Зарва. – Ніжин: ТОВ «Видавництво» Аспект – Поліграф», 2008. – Вип. XVIII: Лінгвістика і літературознавство. – С.172-178.
39. Сколоздра О. Р. Власні назви персонажів у прозі Івана Франка як національний ідентифікатор // Наукові записки. – Випуск 75 (3). – Серія: Філологія (мовознавство): у 5ч. – Кіровоград: РВВ К ДПУ ім. В. Винниченка, 2008. – С.105-109.
40. Сколоздра О. Р. Літературно-художня ономастика як предмет дослідження у вищій школі // Вісник Львівського ун-ту. Серія філол. – 2010. – Вип. 50. – С. 355-360.
41. Сколоздра О. Р. Функціональне навантаження власних імен персонажів у малій прозі Івана Франка // Мовознавчий вісник: Зб. наук. пр. / МОН України. Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2008. – Вип. 6. – С.316-322.
42. Сколоздра-Шепітко О.Р. Периферія онімного простору Франкової прози” / О. Сколоздра-Шепітко // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Ужгород, 2016. – Вип. 21. – С. 260-262.
43. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей. Словник-довідник. – К.: Наукова думка, 1986.
44. Словник української мови. – К.: Наукова думка, 1970-1980. – Т. 1-11.
45. Словник української ономастичної термінології / уклад. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. – Харків: Ранок -НТ, 2012.

46. Торчинський М. М. Поетоніміка України: історія становлення і перспективи розвитку (на матеріалі дисертаційних досліджень) // Записки з українського мовознавства: зб. наук. пр. – О. : Астропринт, 2006. – Вип. 16. – С. 332–340.
47. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови : монографія / М. М. Торчинський. – Хмельницький : Авіст, 2008. – 550 с.
48. Трійняк І. І. Словник українських імен. – К.: Довіра, 2005.
49. Українська мова. Енциклопедія. – К, 2004. – С. 437-438.
50. Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців: Історико-етимологічний словник. – Львів: Світ, 2005.
51. Шестакова С. До питання про стратифікацію сучасного ономастичного простору // Типологія та функції мовних одиниць : наук. журн. / [редкол. : Н. М. Костусяк (гол. ред.) та ін.]. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – № 1 (3). – С. 232-240.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Алфавітний покажчик онімного простору твору «Аптекарь»

1. аббат Тритемій (с. 24)
2. Амалія (с. 222)
3. візник Войтіх (с. 290)
4. Ганна Шимкова (с.86)
5. Каспер Яніш (с. 63)
6. Лукаш (с. 7)
7. магістр Ульріх фон Юнгінген (с.255)
8. Мартин (с. 10)
9. Мойше (с. 8)
10. Нефергіті (с. 262)
11. пан Вацлав Прохазко (с.31)
12. Парася (с.50),
13. Пелагія (с. 244)
14. ребе Льов Єгуда Бен Бецалель (с.221)
15. Трістан (с. 280)
16. Франц (с. 50)
17. Айзек (с. 179)
18. Айрер (с. 16)
19. Алан Рамзей (с. 61)
20. Альберт (с. 24)
21. Альберт Віроземський (с.64)

22. Андреа Корнаро (с. 13)
23. Афродіта (с. 11)
24. Балагула Ізраель (с.299),
25. Бартоломей Зиморович (с. 86)
26. Бяджо Джуліані (с. 13)
27. Вівдя (с. 28)
28. Віроземський (с. 64)
29. Гальшка (с.33)
30. Гедвіга (с. 73)
31. Гедвіга Кребіль. (с.214),
32. Головач (с.142)
33. графиня Корнелі (с.192)
34. Гулевич (с. 7)
35. Джіроламо Фракасторо (с.262)
36. Джованні Бокаччо (с.227)
37. Джуліані (с. 13)
38. доктор Домінік Геліас (с.58)
39. доктор Леон Урбані (с.167)
40. доктор Леон Урбані (с.244)
41. доктор Мартин Грозваєр (с.54)
42. Емілія (с. 121)
43. Еріццо (с. 14)
44. зброяр Томас д'Альял (с.60)
45. Зиморович (с. 31)
46. Зофка (с. 136)

- 47.Іван Підкова (с. 68)
- 48.Йоган (с. 19)
- 49.капітан Корнеліс (с.173) (
- 50.Кирило (с. 50)
- 51.Корнаро (с. 13)
- 52.король Сигізмунд (с. 193)
- 53.купець Мордкович (с.203)
- 54.лавник Базилій Конопка (с. 141)
- 55.лавник Стефан Рогач (с.303)
- 56.Лоренцо (с. 173)
- 57.Лука (с. 260)
- 58.Людовізі (с. 14)
- 59.Лючіяно (с. 9)
- 60.Магдуля (с.33)
- 61.майстер Алан Рамзей (с.61)
- 62.Матей Лігенза (с.159)
- 63.Матіас (с. 269)
- 64.Матіас Урбані (с. 264)
- 65.медик Гаспар Боен (с.55)
- 66.Мікаеле Чіффері (с. 9)
- 67.Міля (с. 139)
- 68.Міхаель Грозваєра (с. 264)
- 69.Міхал Родзейовського (с.182),
- 70.Мордехай Шіфер (с. 8)
- 71.Ніколо Людовізі (с. с. 14)

- 72.отець Амброзій (с.81)
- 73.пан барон де Жабульйон (с.192)
- 74.пан Даніель (с. 9)
- 75.пан Конопка (с. 142)
- 76.пан Кугель (с.180) (
- 77.Пан Мартин Айрер (с.182)
- 78.пан Міхал Регула (с.167),
- 79.пан Олефір (с.117),
- 80.пан Станіслав Гайдер (с.197),
- 81.пан Цвайгольд (с.258)
- 82.паном Нивинський (с.114)
- 83.папа Боніфацій VIII (с. 10)
- 84.Петрунь (с.137)
- 85.райця Микола Зіхініус (с. 244)
- 86.Рамзей (с. 61)
- 87.Ріно ді Кавалья (с. 12)
- 88.Річард Нап'єр (с. 59)
- 89.розбійником Мадеєм (с.144)
- 90.Рута (с. 23)
- 91.Софія Будельська (с.86)
- 92.Стась (с.301)
- 93.Стефан Гайдер (с.264)
- 94.суддя Томаш Зількевич (с.197)
- 95.султан Ібрагім (с. 15)
- 96.Тарас Трясило (с. 7)

- 97.Томас д'Альял (с. 60)
- 98.Томаш Зількевич (с.85)
- 99.Трясило (с. 7)
- 100. Федькові Потурнаку (с.105)
- 101. Філюсь Бубела (с.138)
- 102. Франческо Еріццо (с. 14)
- 103. Чіффері (с.)
- 104. чорт Рибенцаль (с.90)
- 105. Шіфер (с. 8)
- 106. Юліана (с. 173)
- 107. Якуб Нігель (с. 54)
- 108. Ян Зіхініус (с. 264)

Алфавітний покажчик антропонімного простору твору “Груші в тісті”

Юрія Винничука

1. Берроуз (с. 252)
2. Бодьо (с.12)
3. Вольфганг Гьоте Ернст Амадей Гофман (с. 268)
4. Генерал (с. 90)
5. Дон Кіхот (с.13)
6. Ісаковський (с. 107)
7. Кантарія (с. 70)
8. Катерина Горбач (с. 151)
9. Мартуся (с. 190)
10. Олексій (с.70)
11. Пампушка (с.56)
12. пані Мокрицька (с.60)
13. Рая (с. 7)
14. Рока (с.27)
15. Соколов (с. 142)
16. Солженіцин (с. 33)
17. староста Марія Слижук (с. 12)
18. художник Ігор Гордієнко (с.88)
19. Юрко (с. 44)
- 20.Абрам (с. 143)
- 21.Адам (с. 278)
- 22.Адольфа Шікльгрубера (с. 263)
- 23.Адольфіна (с. 113)
- 24.Алек Гінзберг (с. 249)
- 25.Амброза Бірса (с. 164)
- 26.Андрейчики (с. 240)

27. Андрій Шкляр (с. 263)
28. Бандера (с. 263)
29. Бандера (с.20)
30. Беллоу (с. 262)
31. Блейк (с. 89)
32. Блок (с. 117)
33. Бодлер (с.55)
34. Борис Олійник (с. 107)
35. Борис Єфімовіч (с.102)
36. Брежнєв (с.13)
37. Бродський (с. 262)
38. бухгалтер Ющенко (с. 263)
39. Вальтера фон Фогельвайде (с. 268)
40. Ван Гог (с. 104)
41. Василь Мова-Лиманський (с. 52)
42. Вашингтон Ірвінг (с. 64)
43. Верлен (с.55)
44. Віктор Морозовим (с.101)
45. Віктор Неборак (с. 115)
46. Вінграновський (с.13)
47. Вінні (с.90),
48. Віра (с. 152)
49. Віруся (с. 203)
50. Вітя Неборак (с. 264)
51. Влодко Кауфман (с. 88)
52. Влодком Ямінським (с. 122)
53. Волдмур Ікаса (с. 88)
54. Володимир Брюгген (с.15)
55. Володимир Дрозд (с. 145)
56. Володимир Ульянова (с. 263)

- 57.вуйко Дозьо (с. 201)
- 58.вуйко Дусько (с. 201)
- 59.Гайне (с. 262)
- 60.Галчинського (с.16)
- 61.Галюся (с. 126)
- 62.Ганс Еверс (с. 164)
- 63.Гемінгвей (с. 262)
- 64.Гоген (с. 88)
- 65.Григорій Петрук-Попик (с.15)
- 66.Грицько (с. 151)
- 67.Грицько Григоренко (с. 52)
- 68.Грицько Чубай (с. 84)
- 69.гуманіст Лоренцо Валла (с. 283)
- 70.Гінзберг (с. 252)
- 71.Гор Відал (с. 249)
- 72.Готгольда Ефраїма Лессінга (с. 268)
- 73.Грегорі Корсо (с. 249)
- 74.Густав Майрінк Лео Перуц (с. 268)
- 75.Давид (с. 143)
- 76.Дана (с. 148)
- 77.Данка (с. 122)
- 78.Дануся (с. 126)
- 79.Даруся...(с. 203)
- 80.Джек Керуак (с. 249)
- 81.Джон Гаррісон (с. 129)
- 82.Дзвенислава (с. 148)
- 83.дзядзьо Дорко (с. 201)
- 84.директриса А. Мільшина (с.58)
- 85.Дніпрова Чайка (с. 52)
- 86.Домбровський (с. 7)

- 87.драматург Теннессі Вільямс(с. 249)
- 88.дружина Хшановського (с. 59)
- 89.дядько Микола (с. 161)
- 90.Едгар По (с. 164)
- 91.Ельза Іванівна (с.95)
- 92.Ерік Клептон (с. 129)
- 93.етнограф Роман Кісь (с. 88)
- 94.Єва (с. 278)
- 95.Євген Баран (с. 126)
- 96.Єсенін (с.54)
- 97.Жан Жене (249)
- 98.Зеня Кубів (с.90)
- 99.Ів-Сен Лоран (с. 249)
100. Іван Іов (с. 123)
101. Іван Франко (с.91)
102. Ігор Гордієнко (с.90)
103. Ізольда (с. 280)
104. інженер-конструктор Кучму (с. 263)
105. Іра (с. 44)
106. Ісаак (с. 143)
107. Йосип Джугашвілі (с. 263)
108. Кактус (с. 90)
109. Калинці (с. 124)
110. Канетті (с. 262)
111. Катруся (с. 203)
112. Катря (с. 112)
113. Кафка (с. 262),
114. Квітослава (с. 148)
115. Квіця/ Квіця Стратікастер (с. 129)
116. Керуак (с. 252)

117. Кітс (с. 89)
118. Кобра (с. 164)
119. Коля (с. 48)
120. композитор Аарон Копленд (с. 249)
121. композитор Никодимович (с. 58)
122. Кость Москалець (с. 115)
123. Коцюбинський (с. 263)
124. Кролик (с.90)
125. Кузь (с. 77)
126. Кулюс (с. 61)
127. Кушнір (с. 13)
128. Левон (с. 40)
129. лейтенант Барзман (с. 76)
130. лектор Кравчук (с. 263)
131. Ленін (с.42)
132. Леонід Брежнєв (с. 79)
133. Леся (с. 185)
134. Лебедева (с.91)
135. Лена (с.70)
136. Лі-Шень-Гао (с. 90)
137. Ліда (с. 185)
138. Лоуренс Ферлінгетті (с. 249)
139. Льоня (с. 116)
140. Любко (с. 61)
141. Любов Яновська (с. 52)
142. Любомир Копистянський (с. 88)
143. Мазепа (с. 263)
144. Мальва (с. 148),
145. Мандельштам (с. 262)
146. Мар'яна (с.35)

147. Марина (с. 20)
148. Марія (с. 112)
149. Марія Габлевич (с.90)
150. Марко Вовчок (с. 263)
151. Марта (с. 169)
152. Маруся (с. 203)
153. Маяковський (с. 117)
154. Меланія (с. 148)
155. Микола Вінграновський (с.14)
156. Микола Воробйов (с. 126)
157. Микола Рябчук (с. 88)
158. Микола Чернявський (с. 52)
159. Михайло Грушевський (с. 163)
160. Мігай Ковач (с.18)
161. Мікеланджело (с.90)
162. модельєр Тимошенко (с. 263)
163. Монте Крісто (с.103)
164. музикант Віктор Морозов (с. 88)
165. Надя (с. 146)
166. Надя Верещинська (с. 117)
167. Наталка Мезенєва (с. 151)
168. Наталочка (с.18)
169. Наталя (с.44)
170. Натаніель Готорн (с. 164)
171. Нестор Махно (с. 85)
172. Німецька Самохідна Гармата Типу Фердінанд (с.90)
173. Озеров (с. 142)
174. Ока (с.27)
175. Окса (с. 275)
176. Оксана (с.27)

177. Олег (с. 213)
178. Олександра Козловського (с.52)
179. Олесик Ірванць (с. 264)
180. Олюня (с. 185)
181. Оля (с.102)
182. Оріся (с. 192)
183. Орловими (с. 142)
184. Орцьо (с. 169)
185. Очкова Зміся (с.90)
186. Павличко (с. 107)
187. Павло Грабовський (с. 263)
188. Павло Папроцький (с. 115)
189. Павло Ребро (с.15)
190. пані Геля (с. 201)
191. пані Зєликова (с. 216)
192. Папа Римський (с. 261)
193. Пастернак (с. 262)
194. Петлюра (с. 263)
195. письменник Генрі Міллер (с. 286),
196. письменник Леопольд Франциск Йоган Фердинанд Марія Еквес фон Захер Мазох (с. 265)
197. письменник Пол Боулз (с. 249)
198. письменник Сол Беллоу (с. 249)
199. письменник Хуан Бас (с. 249)
200. письменник-бітник Вільям Берроуз (с. 249)
201. поет Богдан Марцінко (с. 19)
202. поет Василь Гайдучок (с.88)
203. поет Льоня Швець (с. 115)
204. поет Мороз (с. 263)
205. поет Олег Лишега (с.88)

206. поет Ярослав Павуляк (с.13)
207. поетеса Зеновія Кубів (с.88)
208. поетеса Наталка Мезенєва(с. 122)
209. політолог Микола Рябчук (с. 88)
210. Прапорщик (с.90)
211. прозаїк Влодко (с. 88)
212. прозаїк Зоран Феріч (с. 255)
213. Прум-прум (с.61)
214. психоделічний гуру Тімоті Лірі(с. 249)
215. публіциста Вітренко (с. 263)
216. Райнер Марія Рільке (с. 268)
217. Рая (с. 105)
218. Рембо(с.55)
219. Роберта Третьякова (с.15)
220. Роксолана (с.27)
221. Рома (с. 148)
222. Роман Гнатишин (с.15)
223. Ромео (с.100)
224. Ромко (с.16)
225. Ростик (с. 201)
226. Ротару (с. 232)
227. Рудольф Нурієв (с. 249)
228. Руся (с. 203)
229. рядовий Цвільов (с.70)
230. Світлана (с. 160)
231. Сильвія Плат (с. 149)
232. Славка (с.24)
233. Славко (с.13)
234. Славко Шимін (с. 88)
235. Сонечко (с.56)

236. Спіноза (с. 262)
237. Стаффа (с.16)
238. Степан Пушик (с. 126)
239. Стефан Грабинський (с. 164)
240. Стефан Ковалів (с. 52)
241. Стефан Цвайг (с. 268)
242. Стефко Юзефів (с. 88)
243. стрийко Дзюньо (с. 201)
244. стрийко Зеньо (с. 161)
245. стрийна Реня (с. 201)
246. Сюр (с. 115)
247. сюрреаліст Орест Яворський (с. 88)
248. Таня (с. 146)
249. Тенгіз (с. 34)
250. Тимофій Бордуляка (с. 52)
251. Томас Еліота (с. 122)
252. Томас Мелорі (с. 107)
253. Трістан (с. 280)
254. Троцький (с. 115)
255. Трумен Капоте (с. 249)
256. Туберкульозний (с. 105)
257. Уляна (с. 185)
258. Уріель Акоста (с. 262)
259. Фая (с. 105)
260. Франко (с. 263)
261. Франц Кафка (с. 268)
262. Фрейд (с.19)
263. Фрідріх Шиллер (с. 268)
264. Хайміто фон Додерер (с. 268)
265. халіф Омар (с. 261)

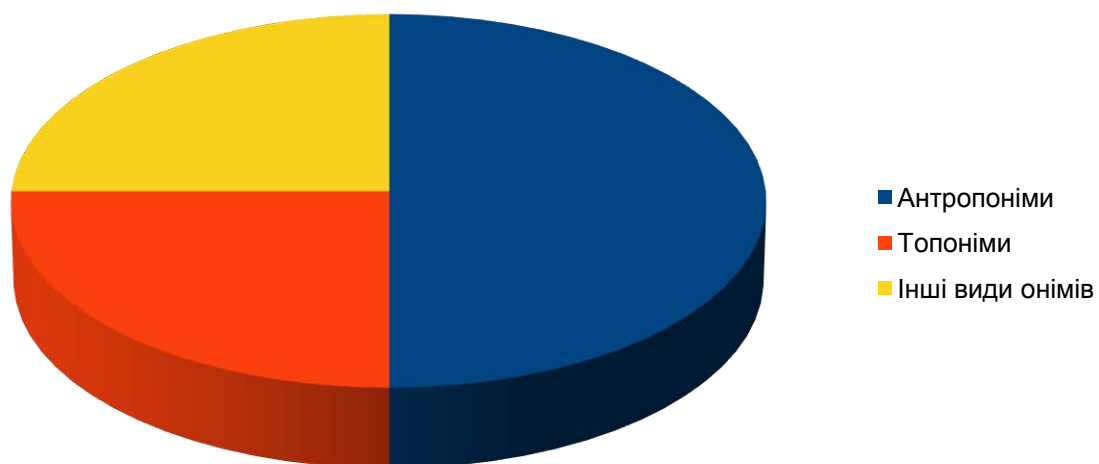
266. художник Володя Богун (с. 115)
267. художники Роман Безпалків (с.96)
268. художнику Валерію Шаленкові (с.96)
269. художниця Ольга Вітрук (с.19)
270. Цвайга (с. 262)
271. цьоця Влодзя (с. 201)
272. цьоця Гафійка (с. 208)
273. цьоця Нуся (с. 201)
274. Чапліна (с. 262)
275. Чарльз Буковскі (с. 286)
276. Чемодан (с. 90)
277. Чеслав Немен (с. 136)
278. Чингізхан (с. 261)
279. шахтар Янукович (с. 263)
280. Швейко (с.13)
281. Шеллі (с. 89)
282. Шерлок Голмс (с. 216)
283. Шерон Стовн (с. 232)
284. Шкілет (с. 105)
285. Штірліц (с.18)
286. Юлій Цезар (с. 260)
287. Юрій Павлович (с.32)
288. Юрій Петренко (с. 54)
289. Юрко Ковач (с.18)
290. Юрко Кох (с. 88)
291. Юрчик Андрухович (с. 264)
292. Янек (с.59)
293. Ярко (с. 10)
294. Ярослав Павлюк (с. 115)

Кількісне співвідношення онімів у творах Юрія Винничука

Роман “Груші у тісті”

Роман “Аптекарь”

Романи “Груші в тісті” та “Аптекарь”

